

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**MEZINÁRODNÍ OBCHOD MEZI ZEMĚMI
EVROPSKÉ UNIE**

Autor práce: Nikola Rabová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Katedra: Katedra společenských věd

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

RABOVÁ, N. *Mezinárodní obchod mezi zeměmi Evropské unie : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 63 s. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Klíčová slova: Česká republika, Evropská unie, intrakomunitární obchod, mezinárodní obchod, obchodní politika, obchodně-politické vztahy.

Hlavním cílem bakalářské práce „Mezinárodní obchod mezi zeměmi Evropské unie“ je zkoumání mezinárodního obchodu jako celku, analýza jeho vývoje, nástrojů a funkcí a také analýza vztahů mezi jednotlivými státy Evropské unie a mezi Evropskou unií a Českou republikou. Práce je členěna do čtyř kapitol, v nichž jsou postupně blíže rozebírány funkce mezinárodního obchodu, pojetí obchodně-politických opatření a jsou zde také objasněny hlavní body základní smlouvy a organizace o mezinárodním obchodu, jimiž jsou Všeobecná dohoda o clech a obchodu a Světová obchodní organizace.

Praktická část práce analyzuje jednotný vnitřní trh Evropské unie v 21. století, například prostřednictvím analýzy hrubého domácího produktu jednotlivých zemí v letech 2007-2009, strukturálních rozdílů mezi jednotlivými státy a jejich specializací. Práce se také zaměřuje na skutečnost, jak se jednotlivé země Evropské unie podílejí na dovozu a vývozu v rámci Evropské unie a jak za jejími hranicemi. Bakalářská práce také řeší vztahy mezi Evropskou unií a Českou republikou ještě před jejím vstupem a ukazuje, jaké komodity jsou předmětem obchodu mezi ČR a EU.

ABSTRACT

RABOVÁ, N. *International trade among countries of European Union : bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 63 p. Supervisor : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Key words: The Czech Republic, The European Union, intra community trade, international trade, trade policy, trade a political relationships.

The main goal of the bachelor thesis “International trade in the EU” is an examination of the international trade as a whole, an analysis of its evolution, tools and functions and also an analysis of the relationships between the individual states of the European Union and between the EU and the Czech Republic. The thesis is divided into five chapters, where gradually the functions of the international trade and the conception of trade and political relationships are closely analysed, and also the main clauses of basic agreement and organisation of the international trade, namely of Customs and Trade Agreement and the World Trade Organisation, are made clear.

The practical part analyses the unified home market of the European Union in the 21st century, for the example through an analysis of gross domestic product of the individual countries during the years 2007-2009, through structural differences between individual states and through their specialization. The thesis also focuses on the fact, how the individual countries in Europe take part on the import and export among the EU and also beyond its boundaries. In the conclusion I’m comparing the living standard and trade terms of the individual EU countries and also the relationship between the EU and the Czech Republic before and after entering the European Union.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 MEZINÁRODNÍ OBCHOD A JEHO VÝVOJ	10
2.1 Pojem, příčiny a teorie mezinárodního obchodu	10
2.2 Teorie mezinárodního obchodu	11
2.3 Vývoj mezinárodního obchodu	14
2.3.1 Předválečné, meziválečné a poválečné období vývoje	15
2.3.1.1 Předválečné období	15
2.3.1.2 Meziválečné období	16
2.3.1.3 Poválečné období	17
2.4 Funkce mezinárodního obchodu	18
2.4.1 Transformační funkce	19
2.4.2 Transmisní funkce	19
2.4.3 Růstová funkce zahraničního obchodu	19
3 OBCHODNÍ POLITIKA	21
3.1 Liberalismus a protekcionismus	22
3.1.1 Liberalismus	22
3.1.2 Protekcionismus	23
3.2 Struktura obchodně politických vztahů	24
3.3 Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)	26
3.4 Světová obchodní organizace (WTO)	27
3.4.1 Současná jednání Světové obchodní organizace	29
4 OBCHOD ZEMÍ EVROPSKÉ UNIE	31
4.1 Vnitřní trh EU pro 21. století	32
4.2 Mezinárodní obchod Evropské unie	32
4.2.1 Hrubý domácí produkt Evropské unie	33
4.2.2 Strukturální rozdíly mezi členskými státy	36
4.2.3 Specializace a koncentrace v rámci členských států	37
4.3 Obchodní bilance států Evropské unie	39
5 OBCHOD ČESKÉ REPUBLIKY A EVROPSKÉ UNIE	46
5.1 Česká republika před vstupem do Evropské unie	47
5.1.1 Klíčové změny v zahraničním obchodě České republiky v období let 1993 – 2002 ..	48
5.2 Česká republika po vstupu do Evropské unie	50

ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
Literární zdroje	60
Elektronické zdroje.....	61
SEZNAM ZKRATEK.....	63

ÚVOD

Evropská unie se, jako hospodářský a politický celek, v celosvětovém měřítku stále více prosazuje a rozmáhá. Idea založení tohoto společenství vyvolala u evropských států zájem utvořit spojenectví, které bude přinášet jisté výhody. Výhody propojení většiny evropského kontinentu se projevují například v odstranění cel mezi členskými státy, usnadněním obchodu, otevřením pracovních a podnikatelských cest a také posílením konkurenceschopnosti Evropy ve světě.

Jedním z velmi důležitých období tvorby Evropské unie je odstranění vnitřních cel a tvorba vnitřního trhu. S tvorbou vnitřního trhu se státům otvírají možnosti snazšího, svobodnějšího a samozřejmě i levnějšího obchodování v rámci členských států. Za dokončení vnitřního trhu je označován rok 1993. Dokončením vnitřního trhu byly stanoveny čtyři základní svobody – volný pohyb zboží, osob služeb a kapitálu, k těmto svobodám ještě patří svoboda rozsudku. Tato svoboda se příliš často neuvádí, ale bez svobody rozsudku by byly předešlé čtyři svobody k ničemu. Mezinárodní obchod je důležitou součástí každé země, jelikož určuje její obchodní bilanci, podílí se na hrubém domácím produktu a je důležitým faktorem pro fungování ekonomiky státu.

Každá země má právo obchodovat s obchodními partnery, které si sama vybere. Je ale jasné, že pro státy, které vstoupily do Evropské unie, je mnohem jednodušší obchodovat se státy, které jsou také v Evropské unii. Jak jsem již zmínila, jsou pro ně po přistoupení připraveny jisté výhody, které jim jsou ale umožněny až po splnění určitých kritérií. To jsou například Maastrichtská a Kodaňská kritéria. Tato kritéria zajišťují hlavně, aby stát byl ekonomicky konkurenceschopný na evropských trzích. Proto po vzniku Evropské unie má většina zemí své hlavní obchodní partnery také z řad Evropské unie. V jakém poměru země dováží a vyváží v rámci nebo mimo Evropskou unii se dozvíte dále.

Česká republika se stala členem 1. května roku 2004 po úspěšném splnění všech daných kritérií. Tímto se České republice otevřely nové možnosti obchodování na evropských trzích a začala využívat výhody spojené se členstvím v Evropské unii. Česká republika má i přesto, že není natolik rozvinutou zemí s tak konkurenceschopnou ekonomikou jako je například Německo, dobré postavení mezi zeměmi Evropské unie.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je charakteristika mezinárodního obchodu jako celku. V práci budou analyzovány jednotlivé části mezinárodního obchodu, začínající u jeho příčin, pokračující teoriemi o jeho vzniku a následující jeho funkcemi. Dále budou zkoumány obchodně politické vztahy mezi jednotlivými zeměmi Evropské unie a mezi Evropskou unií a Českou republikou.

Práce čerpá ze zdrojů literárního i elektronického charakteru, jelikož aktuálnost tohoto tématu pouze v literárních zdrojích nemá tak široké zastoupení. Lze říci, že teoretická část vychází spíše z literárních zdrojů a praktická část je čerpána spíše ze zdrojů elektronických. Mezi důležité publikace, z nichž práce vychází, mohou být zařazeny knihy vydané ekonomickými fakultami vysokých škol v Praze a v Pardubicích, například *Ekonomie mezinárodního obchodu* od V. BENÁČKA¹ a *Mezinárodní obchod* vydané Vysokou školou ekonomickou v Praze od J. PIPEKA², kde je dobře zpracované teoretické téma mezinárodního obchodu. Literární zdroje posloužily v této práci jako velmi cenné zdroje. Další data byla čerpána ze stránek statistických úřadů a to jak České republiky³, tak Evropské unie⁴, kde byla nalezena aktuální data pro dané analýzy. Další velmi přínosná data jsem čerpala ze stránek ministerstev a orgánů Evropské unie.

První část je zaměřena hlavně na vývoj a analýzu etap vývoje mezinárodního obchodu s funkcemi, které se v mezinárodním obchodě používají. Druhá část se věnuje obchodně politickým vztahům, analyzuje opatření obchodní politiky a objasňuje hlavní body smluv určující pravidla mezinárodního obchodu, což jsou Světová obchodní organizace a Všeobecná dohoda o clech a obchodu. Ve zbylých dvou částích je obsažena analýza obchodních vztahů jednotlivých členských států Evropské unie a vztahů mezi Českou republikou a Evropskou unií.

¹ BENÁČEK, V. *Ekonomie mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997. 77 s. ISBN 80-7079-105-5.

² PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. 149 s. ISBN 80-7079-472-0.

³ *Zahraniční obchod České republiky v prvním roce členství v Evropské unii* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2005, poslední revize 2011 [cit. 2011-07-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo060305analyza05.doc>>.

⁴ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books*. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. 557 s. ISSN 1830-8147.

2 MEZINÁRODNÍ OBCHOD A JEHO VÝVOJ

Mezinárodní obchod v první řadě představuje *výměnu reprodukovatelných hmotných statků* jedné země s jinými státy, což jí umožňuje překonávat bariéry domácích ekonomických omezení. Vliv rozdílného nebo autonomně spravovaného institucionálního uspořádání (například cel, daní, legislativy, atd.), existence národní měny a zejména existence vlastních subjektů hospodářské politiky, které sledují vlastní cíle vnější a vnitřní rovnováhy v rámci každé země, je okolnost, která nás nutí se na hospodářské vztahy s naším okolím dívat trochu jinak, než na podobné vztahy výměny uvnitř daného státu.⁵

2.1 Pojem, příčiny a teorie mezinárodního obchodu

Obchod neboli komerce je lidská činnost, která spočívá v směňování zboží nebo služeb za peníze, případně za jiné zboží nebo služby. Ve vyspělých tržních ekonomikách hraje významnou roli, ovlivňující národní i globální ekonomiku, obchod s cennými papíry. Zprostředkování či realizace burzovních obchodů, ale i obchodů na volném trhu je doménou především specializovaných subjektů - obchodníků s cennými papíry, zvaných též brokerů.⁶

Obchod lze členit:

- vnitrostátní - vnitrostátním obchodem je chápán obchod, jehož účastníci jsou fyzicky na půdě jednoho státu,
- mezinárodní.

Mezinárodní obchod je obchod, při kterém jsou jeho účastníci z odlišných států. Jeho předmětem může být nejčastěji zboží, ale také služby či práva (technologie, licence, autorská práva). Hlavní význam mezinárodního obchodu je přirozeně v obohacení obou obchodujících stran, oproti vnitrostátnímu obchodu může být ale také politickým nástrojem (např. ropa), či prostředkem šíření určité kultury (japonská elektronika, americké filmy). Nárůst mezinárodního obchodu spolu s dopravou,

⁵ BENÁČEK, V. *Ekonomie mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997. s. 1. ISBN 80-7079-105-5.

⁶ DUŠEK, J. *Základní pojmy a fungování zahraničního obchodu* [online]. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010, poslední revize 2010 [cit. 2010-12-10.] Dostupný z WWW: <<https://home.vsers.cz/infodisk/dusek/ZPFZO/P%f8edn%e1%b9ky/01%20-%20P%f8edn%e1%b9ka%20-%20davod.pdf>>.

zapříčinil v druhé polovině minulého století jev, kterému se říká globalizace; tj. všechny státy spolu obchodují navzájem, a tak se na sebe působící kultury sjednocují.⁷

Mezinárodní obchod je historicky nejstarší a dosud nejrozšířenější formou vnějších hospodářských vztahů. Jejich vliv na hospodářský vývoj jednotlivých zemí se podstatně prohloubil v celém období po 2. světové válce (v komparaci s meziválečným vývojem), v posledních desetiletích pak vývoj mezinárodního obchodu patří k nejdynamičtějším prvkům vývoje světové ekonomiky. Přitom jde o dynamický vývoj nejen v měřítku kvantitativním, nýbrž i z hlediska změn struktur zahraničně-obchodních toků jednotlivých zemí i celkového mezinárodního obchodu.⁸

Příčinami mezinárodního obchodu jsou:⁹

- *Rozdíly ve výrobních podmínkách* (odlišnost výrobních podmínek)
 - jednotlivé země jsou odlišně vybaveny přírodními zdroji, leží v odlišných klimatických a geografických podmínkách, rozdíly v kvalitě lidských zdrojů,
- *Rostoucí výnosy z rozsahu* (klesající náklady z velkovýroby)
 - v různých zemích jsou různé statky vyráběny s odlišnými náklady, při specializaci země s nízkými náklady na výrobu určitého statku dochází při výrobě ve velkém k úsporám z rozsahu,
- *Spotřební preference* (rozdíly ve spotřebitelském vkusu)
 - obyvatelé různých států mají odlišné preference ve spotřebě.

2.2 Teorie mezinárodního obchodu

Vývoj teorie mezinárodního obchodu je neoddelitelnou součástí vývoje ekonomického myšlení. Je nutno rozlišovat ekonomickou teorii a praktickou hospodářskou politiku. Ekonomická teorie pomáhá formulovat hospodářskou politiku, avšak není náhodou, že málokterý teoretický ekonom dosáhl úspěchu jako praktický politik.¹⁰

⁷ DUŠEK, J. *Základní pojmy a fungování zahraničního obchodu* [online]. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010, poslední revize 2010 [cit. 2010-12-10] Dostupný z WWW: <<https://home.vrsers.cz/infodisk/dusek/ZPFZO/P%f8edn%e1%b9ka%20-%20davod.pdf>>.

⁸ POUZAROVÁ, I. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. České Budějovice : JU ZF v Českých Budějovicích, 1998. s. 30. ISBN 80-7040-303-9.

⁹ DUŠEK, J. *Základní pojmy a fungování zahraničního obchodu* [online]. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010, poslední revize 2010 [cit. 2010-12-10] Dostupný z WWW: <<https://home.vrsers.cz/infodisk/dusek/ZPFZO/P%f8edn%e1%b9ky/01%20-%20P%f8edn%e1%b9ka%20-%20davod.pdf>>.

¹⁰ KYNCL, J., BECKOVÁ, H. *Mezinárodní obchodní politika*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. s. 25. ISBN 80-7194-284-7.

Přestože teorie mezinárodního obchodu mají svou historii starou více než 400 let, do českých zemí pronikaly jen velice pomalu. Je to o to více s podivem, když zjistíme, že tato země z jedné strany vděčila za svou prosperitu v letech 1848-1928 právě účasti v mezinárodní dělbě práce a z druhé strany, že i její hospodářské pohromy v následných letech byly spojeny s kolapsem mezinárodního obchodu a s až neuvěřitelnými přehmaty ve vedení hospodářské politiky malé otevřené ekonomiky.¹¹

Hlavním úkolem moderní teorie mezinárodního obchodu je hledat odpovědi na otázky:¹²

- Co je smyslem zapojení země do mezinárodního obchodu, jaký je užitek z tohoto zapojení z hlediska podmínek výroby a spotřeby v jednotlivých zemích?
- Čím je dána struktura mezinárodní obchodní směny, tj. které výrobky a proč jsou vhodné pro export a které pro import?
- Při jakých směnných poměrech (cenových relacích) jsou výrobky směňovány na světovém trhu?

Již při pohledu na instrumentarium užívané při hledání odpovědí na tyto konkrétní otázky je evidentní, že se jedná o stejné nástroje, které standardní neoklasická teorie používá pro modelování obecně. Z čistě technického hlediska je k nalezení těchto odpovědí naprosto jedno, zda jsou k indifferenčním křivkám či hranicím produkčních možností určitých subjektů (tj. účastníků směny) přiřazeny indexy Země A nebo Země B, či Adam a Eva. Vzhledem k ekonomické realitě však na tom, kdo preference a rozpočtová omezení skutečně má, záleží. Zatímco je relativně smysluplné aplikovat tento koncept na Adama s Evou, jeho aplikace na celé státy vyžaduje notnou dávku abstrakce a ignorance jedinečnosti každého individua a jeho procesu rozhodování. Zmíněná abstrakce od skutečných účastníků směny a přechod ke státům jako základním entitám předpokládá, že rozhodnutí o výrobě, spotřebě, exportu a importu nečiní jednotlivci, ale nějakým kolektivním způsobem celé státy. Ze všech tří otázek je tedy zřejmé, že makroekonomický charakter těchto teorií způsobuje, že tyto teorie v podstatě pouze něco agregují a tím, co takto „zagregují,“ se potom snaží vysvětlit charakteristiky zase jiných agregátů (např. kolik čeho ta která země vyrobí, spotřebuje, exportuje či

¹¹ BENÁČEK, V. *Ekonomie mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997. s. 2. ISBN 80-7079-105-5.

¹² PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 9. ISBN 80-7079-472-0.

importuje). A tak teorie mezinárodního obchodu řeší na úrovni makroekonomických agregátů to, co standardní mikroekonomie na úrovni jednotlivce.¹³

Moderní teorie mezinárodního obchodu je produktem dlouhodobého vývoje ekonomického myšlení. K předchůdcům moderní teorie lze řadit díla merkantilistů, díla anglické klasické ekonomické teorie, reprezentované Adamem Smithem a Davidem Richardem a díla neoklasiků.¹⁴

Merkantilistické ekonomické myšlení spadá do období od 16. století do poloviny 18. století. Podle merkantilistů bohatství země je dáno množstvím zlata a drahých kovů v zemi. Z těchto představ pak plynuly požadavky na aktivní bilanci zahraničního obchodu (vyšší vývoz než dovoz) jako zdroj růstu bohatství země. Podle merkantilistů zahraniční obchod obohacuje zemi tím, že přivádí do země peníze, pasivní obchodní bilance je nežádoucí, zemi ochuzuje. Významným představitelem merkantilistů byl Angličan Thomas Mun. Merkantilisté nechápali mezinárodní obchod jako pozitivní nástroj naplnění výhod z mezinárodní dělby práce pro všechny její účastníky, nýbrž pokládali jej za „hru s nulovým součtem“ - je-li pro jednu zemi přínosem, musí být zároveň pro jiné země ztrátou. Merkantilismus sehrál významnou úlohu v raném stádiu vývoje kapitalismu (zejména v zemích vytvářejících koloniální impéria), přispěl k procesům původní akumulace kapitálu a vytvoření podmínek procesům průmyslové revoluce.¹⁵

Významnými kritiky merkantilistů se stali **klasikové teorie mezinárodního obchodu**, Adam Smith a David Ricardo. Ve svých dílech vycházeli z teoretických postulátů (odvozených z reality již rozvinutých zahraničně obchodních vztahů), že zahraniční obchod je zdrojem růstu bohatství země, nikoliv však jednostranně, nýbrž pro oba ve směně zúčastněné partnery, a sice tím, že umožňuje produktivnější využití výrobních zdrojů ve světovém měřítku a tím i zvýšení výroby, která je zdrojem růstu národního hospodářství.¹⁶

Neoklasická ekonomie, spadající do období od 70. let 19. století do 30. let 20. století, přinesla celkově užitečné analytické nástroje v podobě modelového grafického vyjádření, a pokud jde o teorii mezinárodního obchodu, tato se zaměřuje na optimální

¹³ ŠTASTNÝ, D. *Mezinárodní obchod. Teorie a politika*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. s. 13-14. ISBN 80-245-0805-2.

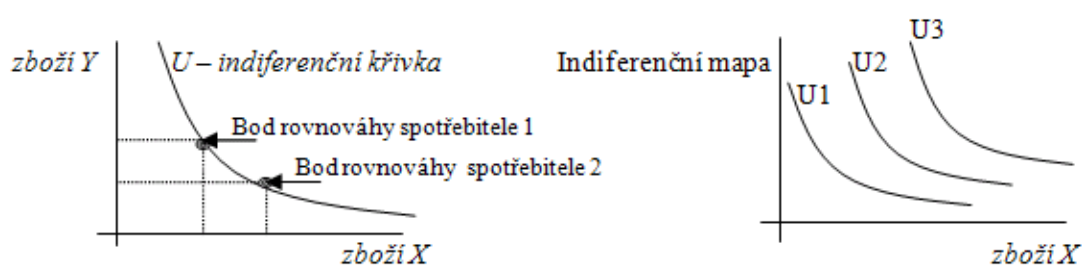
¹⁴ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 9. ISBN 80-7079-472-0.

¹⁵ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 9. ISBN 80-7079-472-0.

¹⁶ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 10. ISBN 80-7079-472-0.

alokaci zdrojů mezi zeměmi, a to na bázi maximalizace uspokojení spotřebitele při vynaložení co nejnižších nákladů. Na rozdíl od klasiků, kteří vycházejí ze strany nabídky, neoklasikové vycházejí z poptávky jako dominantního činitele mezinárodního směnného poměru. Náklady jsou chápány jako alternativní možnosti využívání zdrojů, jako vzdání se alternativní výrobní možnosti. Na straně poptávky se vychází z užitečnosti různých druhů zboží a jejich vzájemné zastupitelnosti ve spotřebě. Poptávka se vyjadřuje mezní mírou substituce a jako analytický nástroj se používají tzv. indiferenční křivky, resp. indiferenční mapy.¹⁷

Obrázek č. 1: Indiferenční křivka a indiferenční mapa¹⁸

2.3 Vývoj mezinárodního obchodu

Obchod jako zvláštní, samostatná hospodářská činnost se začíná objevovat na rozhraní rodové a otrokářské společnosti po oddělení řemesel od zemědělství a města od vesnice. Vzniká zbožová výroba a z jednoduché zbožové směny se stává peněžní směna. Formování obchodu jako specifického odvětví (oboru) lidské činnosti vrcholí třetí společenskou dělbou práce, při které se vyděluje kupec jako člověk výlučně se zabývající směnnou zboží. Za kolébku prvního pokroku v obchodě se považuje Babylonská říše. Formalizované principy obchodu v obchodním zákoníku jsou staré 4000 let.¹⁹

¹⁷ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 13. ISBN 80-7079-472-0.

¹⁸ *Chování spotřebitele a formování poptávky* [online]. 2000, poslední revize 2011 [cit. 2010-12-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.miras.cz/seminarky/mikroekonomie-n03-poptavka.php>>.

¹⁹ ZÁBOJ, M. *Obchodní operace - Historie obchodu* [online]. 2010, poslední revize 2009 [cit. 2010-12-18]. Dostupný z WWW: <<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/pdf/ps09/obchod/web/pages/historie-obchodu.html>>.

2.3.1 Předválečné, meziválečné a poválečné období vývoje

Mezinárodní obchod náleží k těm oblastem mezinárodních ekonomických vztahů, které prodělaly ve válečném období velmi významné změny. A skutečně, některé základní charakteristiky mezinárodních obchodních vztahů se natolik změnily, ať již máme na mysli jejich dynamický vývoj, kvalitativní změny ve věcné i teritoriální struktuře, že se významným způsobem odlišují od předcházejícího období.²⁰

Snaha států o úpravu vzájemných obchodních vztahů a získání obchodní převahy nad ostatními, se datuje již od antických dob. Zaměříme se ale na institucionální vývoj mezinárodního obchodu v moderním slova smyslu. Jde o období, ve kterém se setkáváme jak s opatřeními protekcionistickými, tak i s obdobími, kdy vítězí myšlenky ústící v praktické politice do liberalizace mezinárodního obchodu a odstraňování jeho bariér. Tehdejší centra světového obchodu představovala Evropa a USA (ty však byly i v tomto období ovládány silným protekcionismem vyznačujícím se vysokými celními tarify na dovážené zboží).²¹

2.3.1.1 Předválečné období

Regulace mezinárodního obchodu probíhala krůček po krůčku na bilaterální úrovni, kdy si státy vzájemně poskytovaly úlevy či výhody, a tak tomu bylo až do 40. let minulého století, kdy se vývoj přehoupl na regulaci postavenou na multilaterálním základě, kdy státy sjednávaly mnohostranné smlouvy, jejichž cíle se značně lišily, byť byly uzavírány vždy v duchu podpory liberalismu mezinárodního obchodu. Takto se například setkáváme se smlouvami regulujícími určité obchodní aspekty, jako je například odstranění překážek obchodu a jeho liberalizace. Státy, jakožto obchodní partneři pochopily, že pouhá smluvní regulace jejich vzájemných vztahů je nevyhovující a začaly přikládat pozornost vytváření regulace institucionální. Jako průlom dosavadní merkantilistické politiky podporující protekcionismus panující v Evropě od 15. století, se ukázala být smlouva mezi Francií a Velkou Británií z roku 1860 (tzv. smlouva Cobden - Chevalier).²²

²⁰ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 53. ISBN 80-7079-472-0.

²¹ ŘÍHOVÁ, K. *Události formující podobu mezinárodního obchodu od druhé poloviny 19. století* [online]. E-polis, 2. 5. 2006 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/svetova-ekonomie/147-udalosti-formujici-podobu-mezinarodniho-obchodu-od-druhe-poloviny-19-stoleti.html>>. ISSN 1801-1438.

²² ŘÍHOVÁ, K. *Události formující podobu mezinárodního obchodu od druhé poloviny 19. století* [online]. E-polis, 2. 5. 2006 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/svetova-15>>

Jejich výsledkem bylo snížení celních tarifů, sjednání výhod týkajících se dopravy a dalších otázek spjatých s obchodem. Uvolnění se nevztahovalo na zemědělské produkty. Poté co Velká Británie otevřela svůj domácí trh dovozům levného zámořského obilí, drahá domácí produkce jim začala ustupovat. Anglické zemědělství se začalo rychle zmenšovat a kapitál společně s prací a ostatními výrobními faktory se začaly přesouvat do průmyslu. V následujících desetiletích začala Velká Británie prožívat rychlý průmyslový vzestup a stala se proslulou „dílnou světa“. Dochází k opětovnému uzavření Evropy před zejména zámořským zbožím a návrat k politice protekcionismu završuje první světová válka, po jejímž ukončení se státy soustředily na řešení poválečných politických otázek. Tato etapa světového vývoje se vyznačuje tak silným protekcionismem, že někteří autoři neváhají označit období od 60. let devatenáctého století po začátek první světové války za „zlatý věk“ obchodní politiky.²³

2.3.1.2 Meziválečné období

První světová válka způsobila vyčerpanost ekonomik válčících stran a následně i jejich krizi, což se projevilo i v politice mezinárodního obchodu. Řada států byla nucena přijmout ochranná opatření pro svou ekonomiku v podobě zejména cel na dovoz průmyslového a zemědělského zboží. Vzorem tohoto počínání bylo přijetí „Smooth - Hawley Tariff Act“, kterým USA v roce 1930 zvýšily cla na dovoz téměř na 60 % hodnoty. Obchodní bariéry vytvořené během velké deprese přispívaly ke zvyšování cel a jen dále prohlubovaly hospodářskou krizi tohoto období. Třicátá léta probíhala ve znamení obchodních válek, v nichž se státy pokoušely zvyšovat zaměstnanost a produktivitu zvyšováním obchodních bariér na úkor svých sousedů.²⁴

U převážné většiny zemí docházelo v poslední dekádě před 2. světovou válkou k relativnímu uzavírání ekonomik. Objem hrubého domácího produktu rostl sice velice pomalu, ale přece jen rychleji než celkový objem zahraničního obchodu. Porovnáme-li

ekonomie/147-udalosti-formujici-podobu-mezinarodniho-obchodu-od-druhe-poloviny-19-stoleti.html>. ISSN 1801-1438.

²³ ŘÍHOVÁ, K. *Udalosti formující podobu mezinárodního obchodu od druhé poloviny 19. století* [online]. E-polis, 2. 5. 2006 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/svetova-ekonomie/147-udalosti-formujici-podobu-mezinarodniho-obchodu-od-druhe-poloviny-19-stoleti.html>>. ISSN 1801-1438.

²⁴ ŘÍHOVÁ, K. *Udalosti formující podobu mezinárodního obchodu od druhé poloviny 19. století* [online]. E-polis, 2. 5. 2006 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/svetova-ekonomie/147-udalosti-formujici-podobu-mezinarodniho-obchodu-od-druhe-poloviny-19-stoleti.html>>. ISSN 1801-1438.

růst celkové výroby a obchodu od roku 1929 do roku 1938, pak výroba vzrostla o 10 %, zatímco obchod poklesl o 11 %. U surovin a potravin byla tato relace 8 % a -6 % a u zpracovatelských výrobků 12 % a -18 %. Prakticky u všech rozvinutých tržních ekonomik, se projevil v průběhu 30. let pokles exportní kvóty. Vcelku po celé období předválečného vývoje byla dynamika mezinárodního obchodu nižší.²⁵

2.3.1.3 Poválečné období

Po 2. světové válce došlo k výrazné změně v tom smyslu, že mezinárodní obchod se poprvé v historii rozvíjel podstatně rychleji než hrubý domácí produkt. To je podstatná odlišnost od meziválečného období, kdy mezinárodní výměna zboží nejen stagnovala, ale většina ekonomik se uzavírala.²⁶

Hlavní příčiny prudkého růstu mezinárodního obchodu v poválečném období:

27

- dynamika mezinárodního obchodu je závislá na tempech ekonomického růstu, ekonomický růst v poválečném období byl vysoký, světový hrubý domácí produkt rostl průměrným ročním tempem přesahující 4 %,
- v poválečném období docházelo k velmi intenzivnímu otevírání se ekonomik, růstu podílu vnějších ekonomických vztahů v ekonomikách jednotlivých zemí a tudíž i růstu podílu zahraničního obchodu na hrubém domácím produktu jednotlivých zemí.

Ještě nikdy v historii lidstva interakce výroby a směny nedosáhla takových rozměrů jako v poválečném období. Růst HDP pod vlivem vědeckotechnického pokroku je doprovázen neméně dynamickým prohlubováním mezinárodní dělby práce, růstem komplementárnosti národních ekonomik, rozvojem mezinárodní specializace a kooperace výroby.²⁸

²⁵ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 53. ISBN 80-7079-472-0.

²⁶ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 77. ISBN 80-7079-472-0.

²⁷ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 77. ISBN 80-7079-472-0.

²⁸ POUZAROVÁ, I. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. České Budějovice : JU ZF v Českých Budějovicích, 1998. s. 41. ISBN 80-7040-303-9.

obecně platné. Jsou to zejména transformační funkce, růstová funkce a zahraniční obchod jako bariéra růstu domácí ekonomiky.³¹

2.4.1 Transformační funkce

Transformační funkce znamená, že zahraniční obchod mění (transformuje) strukturu domácí produkce resp. domácích zdrojů ve strukturu žádoucí v oblasti užití (výrobního či finálního). Transformační funkce zahraničního obchodu je ve své obecné podobě zvláště výrazná u relativně malých ekonomik, kde dovozní toky jsou předpokladem překonání limitů ve vybavení výrobními zdroji, resp. v účinnosti jejich vynakládání (s ohledem na rozměr vnitřního trhu). Dovozem určitých produktů je tedy možno korigovat limity dané jak přírodními podmínkami (nedostatečná surovinová základna, omezený prostor, klimatické a půdní podmínky), tak i ekonomickými podmínkami (nízká kvalifikace pracovních sil, nedostatek domácího kapitálu).³²

2.4.2 Transmisní funkce

Za vyšší typ transformačního působení vnějších ekonomických vztahů na národní ekonomiku je označována tzv. transmisní funkce. Základní transformační funkce je nástrojem náhrady domácí výroby a domácích zdrojů dovozem zboží či čerpáním zahraničních výrobních faktorů. Funkce transmisní je nástrojem přenosu informací, kritérií a stimulů z vnějšího prostředí do domácí ekonomiky pro využití v rozhodovacích procesech domácích subjektů.³³

2.4.3 Růstová funkce zahraničního obchodu

Dalším obecným smyslem zapojení země do mezinárodní dělby práce formou zahraničně obchodní směny je dosahování úspor vynaložené národní práce neboli

³¹ DUŠEK, J. *Základní pojmy a fungování zahraničního obchodu* [online]. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010, poslední revize 2010 [cit. 2011-1-14] Dostupný z WWW: <<https://home.vrsers.cz/infodisk/dusek/ZPFZO/P%f8edn%e1%b9ky/01%20-%20P%f8edn%e1%b9ka%20-%20davod.pdf>>.

³² DUŠEK, J. *Základní pojmy a fungování zahraničního obchodu* [online]. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010, poslední revize 2010 [cit. 2011-1-14] Dostupný z WWW: <<https://home.vrsers.cz/infodisk/dusek/ZPFZO/P%f8edn%e1%b9ky/01%20-%20P%f8edn%e1%b9ka%20-%20davod.pdf>>.

³³ DUŠEK, J. *Základní pojmy a fungování zahraničního obchodu* [online]. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010, poslední revize 2010 [cit. 2011-1-14] Dostupný z WWW: <<https://home.vrsers.cz/infodisk/dusek/ZPFZO/P%f8edn%e1%b9ky/01%20-%20P%f8edn%e1%b9ka%20-%20davod.pdf>>.

3 OBCHODNÍ POLITIKA

Obchodní politika je souhrnem záměrů, strategií, zásad, opatření, nástrojů, smluv a institucí, jejichž prostřednictvím vlády států ovlivňují zahraničně obchodní vztahy podnikatelských subjektů a vnitřní ekonomický vývoj národního hospodářství. Obchodní politika slouží k dosažení předem vymezených cílů vlády v jednotlivých oblastech ekonomiky (nejen obchodu) a jejím prostřednictvím vláda dosahuje změny alokace výrobních zdrojů a redistribuci zisků. Prostřednictvím obchodní politiky se nepřímo mohou také řešit problémy v obchodní bilanci státu, částečně také problémy s nezaměstnaností a inflací.³⁵

Ze systémového hlediska je obchodní politika podsystémem hospodářské politiky státu. Tento podsystém má vnitřní a vnější vazby. V minulosti převažovalo užívání pojmu zahraniční obchodní politika pro obchodní politiku jednoho státu, nyní je v praxi slovo „zahraniční“ vypouštěno, neboť vnitřní vazby mají v systému stále větší úlohu a výraz zahraniční je plně nepostihuje. **Vnitřní vazby** jsou ukotveny v národních legislativách států - jsou promítnuty do právně definovaných obchodně politických nástrojů a opatření a podmínek jejich využití a do státem vytvořených institucí a subjektů s definovanými kompetencemi v obchodní politice. **Vnější vazby** spojují obchodní politiku s ekonomickým a zahraničně politickým systémem jednotlivého státu, přesahují rámec státu a spojují obchodní politiku se systémy obchodních politik ostatních států světa.³⁶

Obchodní politika jako systém se vztahuje vždy k jednotlivému státu nebo k integračnímu uskupení, které uplatňuje princip společné obchodní politiky, jako jsou např. Evropská společenství. V současném globálním prostředí, kdy se rozvíjí, zintenzivňují a prohlubují obchodní vztahy, vytváří souhrn obchodních politik všech států světa prostředí pro podnikatelské subjekty, jejichž obchodní aktivity přesahují rámec jedné země. Vliv obchodní politiky na ekonomiku je dán mírou zapojení země do mezinárodního obchodování a investování. V posledních desítkách let však nejsou vnější obchodní vztahy ovlivňovány v řadě států pouze obchodní politikou. Obchod je

³⁵ KALÍNSKÁ, E., ŠTĚRBOVÁ, L., et al. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007. s. 54. ISBN 978-80-245-1299-0.

³⁶ KALÍNSKÁ, E., ŠTĚRBOVÁ, L., et al. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007. s. 54. ISBN 978-80-245-1299-0.

silně determinován i ostatními domácími politikami, např. zemědělskou politikou, politikou v oblasti služeb, v oblasti vládních zakázek a podporou vědy a výzkumu.³⁷

V obchodní politice bývají uplatňovány tyto zásady:³⁸

- **státní suverenity** - státy nezasahují do vnitřních záležitostí jiných států, známe řadu případů porušování této zásady vojenskými intervencemi světových velmocí v ČR, Afghánistánu, Vietnamu,
- **nejvyšších výhod** - stát, který sjednal s jinými státy dohodu, musí všem zúčastněným poskytovat stejné výhody, nejčastějším projevem je používání nejvýhodnějších celních sazeb vůči všem členským zemím,
- **reciprocity** - ústupky jedné strany jsou vyrovnány ústupky druhé strany, volně tuto zásadu můžeme vyjádřit jako „oko za oko, zub za zub“,
- **národního režimu** - cizí firmy mají stejné podmínky jako domácí (mají stejnou výši daní, cel, podléhají stejným právním předpisům apod.),
- **rovnosti** - občané smluvních států mají stejná práva jako občané tohoto státu (např. Slovák má na území ČR právo na stejnou zdravotní péči jako Čech).

3.1 Liberalismus a protekcionismus

V teorii obchodní politiky se rozlišují dva základní směry: liberalismus a protekcionismus. Tyto dva směry se však v praxi téměř nevyskytují ve své čisté podobě, obchodní politiky států jsou vždy kompromisem mezi otevřením ekonomiky vnějším vlivům a ochranou domácí ekonomiky. Míra poměru liberalismu a protekcionismu (spíše liberální, spíše protekcionista politika) závisí na řadě faktorů zmíněných výše a na jejich konkrétních historických projevech.³⁹

3.1.1 Liberalismus

Liberalismus v obchodní politice (volný svobodný obchod) je chápán jako odstranění překážek obchodu, tj. klasických obchodních bariér tarifního i netarifního

³⁷ KALÍNSKÁ, E., ŠTĚRBOVÁ, L., et al. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007. s. 54. ISBN 978-80-245-1299-0.

³⁸ KLÍNSKÝ, P. *Ekonomika mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Fortuna, 1998. s. 46. ISBN 80-7168-568-2.

³⁹ KALÍNSKÁ, E., ŠTĚRBOVÁ, L., et al. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007. s. 54. ISBN 978-80-245-1299-0.

charakteru, otevření všech sektorů vnitřního trhu zahraniční konkurenci a úplné odstranění přímých i nepřímých podpor státu ve všech oblastech ekonomiky (ale i v oblastech s ekonomickými aspekty, např. zdravotnické služby).⁴⁰

Liberální přístup se může projevit jak pozitivně, tak negativně. Záleží na ostatních ekonomických a sociálních parametrech v zemi, aby bylo možno důsledky liberálního přístupu jednoznačně zařadit. Obecně liberální přístup vede k propuštění zahraničních vlivů na domácí výrobu a výrobovou základnu, ke zvýšení konkurence na domácím trhu, k nižším spotřebitelským cenám, do jisté míry také k eliminaci inflace a stabilitě cen. Liberální kroky v obchodní politice nejsou většinou přijímány jednotlivými státy autonomně, ale jsou podmiňovány v mezinárodních mnohostranných bilaterálních jednáních recipocitou, to znamená otevřením zahraničních trhů domácím vývozcům.⁴¹

3.1.2 Protekcionismus

Protekcionismu neboli ochranářství, je takovou formou obchodní politiky, která zabezpečuje zvláštní ochranu domácí výroby před zahraniční konkurencí. Je možno obecně vymezit čtyři oblasti, které zahrnují výhody ze zavádění protekcionismu. Transferový efekt charakterizuje vliv dovozu na domácí ekonomiku a je vysvětlován na problému následné nezaměstnanosti, která je některými ekonomy chybně pokládána za trvalou. Druhým problémem je dopad otevřenosti ekonomiky na makroekonomickou stabilitu, jelikož existují obavy, že zisky plynoucí z liberalismu budou převýšeny rostoucí zranitelností ekonomiky.⁴²

Třetím problémem je přílišná závislost na dovozech v klíčových produktech. Čím větší je podíl dovozů na celkové domácí spotřebě, tím více je země vystavena nebezpečí embarga výrobců. S tím souvisí i poslední diskutovaná otázka, otázka ochrany národních zvyklostí. Všeobecně přijímaným argumentem protekcionismu je potřeba ochrany „dětského“ průmyslu. V rámci vztahů vyspělých a rozvojových zemí byla uznána potřeba ochrany rodícího se průmyslu v méně rozvinutých zemích. Teorie mezinárodního obchodu dokazuje, že liberalismus obchodu dané země maximalizuje

⁴⁰ KALÍNSKÁ, E., ŠTĚRBOVÁ, L., et al. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007. s. 54. ISBN 978-80-245-1299-0.

⁴¹ KALÍNSKÁ, E., ŠTĚRBOVÁ, L., et al. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007. s. 54. ISBN 978-80-245-1299-0.

⁴² PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 26. ISBN 80-7079-472-0.

její bohatství. Skupina zastánců protekcionismu má však často podporu mezi politiky, což ovlivňuje výsledné rozhodování, které je odrazem rozložení politických sil v zemi.⁴³

K realizaci záměrů obchodní politiky používá stát soustavu obchodně politických nástrojů a opatření. Zákonem určuje orgány oprávněné rozhodovat o aplikaci obchodně politických opatření v souladu s vytyčenými cíly. Obvykle jsou to centrální úřady země, zpravidla ministerstva (obchodu, hospodářství, zahraničního obchodu, financí, zahraničních věcí).⁴⁴

3.2 Struktura obchodně politických vztahů

Obchodně politická opatření jsou nástroje boje o zahraniční trhy a ochrany trhu vlastního. V konkrétní praxi se tato opatření vzájemně doplňují a kombinují, což přispívá k jejich větší účinnosti. Podle základu o který se opírají, se člení na autonomní a smluvní opatření (nástroje) obchodní politiky. **Autonomní opatření** obchodní politiky se neopírají o mezinárodní smlouvu (dvoustrannou či mnohostrannou), ale o jednostranné rozhodnutí jednoho státu. Tato charakteristika neplatí absolutně, v podmínkách mnohostranného obchodního systému je stanoven mezinárodně právní rámec pro používání autonomních opatření.⁴⁵

Základním smluvním rámcem pro obchodní politiku většiny států světa jsou dohody a ujednání Světové obchodní organizace (153 členů v červenci 2008, dalších cca 30 států vyjednává o přístupu). K autonomnímu rozhodování státu o obchodní politice tedy může docházet pouze v souladu s pravidly a závazky přijatými v mezinárodním obchodním systému.⁴⁶

Aplikace autonomních nástrojů mezinárodní politiky v současné době nezávisí zcela a výlučně na vůli příslušného státu – není tedy absolutně nezávislou na mezinárodních vztazích s jinými státy. Jakékoliv použití autonomních nástrojů může vyvolat odvetná opatření jiných států a vést až k obchodním válkám a zabrzdění

⁴³ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 26. ISBN 80-7079-472-0.

⁴⁴ PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. s. 26. ISBN 80-7079-472-0.

⁴⁵ KALÍNSKÁ, E., PETŘÍČEK, V., et al. *Mezinárodní obchod I*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2003. s. 54. ISBN 80-245-0600-9.

⁴⁶ KALÍNSKÁ, E., PETŘÍČEK, V., et al. *Mezinárodní obchod I*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2003. s. 54. ISBN 80-245-0600-9.

obchodních vztahů. Například kvantitativní restrikce dovozu nebo zavedení vyšších celních poplatků může vyvolat odvetná opatření, například retorsní cla.⁴⁷

Autonomní opatření jsou obchodněpolitická opatření, která může stát přijímat nezávisle na svých závazcích, které pro něj vyplývají z mezinárodních smluv, jež uzavřel. Autonomní nástroje se dále člení na tarifní a netarifní. **Tarifními opatřeními** jsou cla. Clem se rozumí peněžitá částka, která se vybírá v souvislosti s dovozem či vývozem. Cla můžeme členit podle různých hledisek, především z hlediska účelu celního zdanění, podle předmětu zdanění, podle metody výpočtu sazby. Z hlediska **účelu** členíme cla na *finanční* a *ochranná*. Ochranná cla dále členíme na *preferenční*, *diferenční*, *vyrovnávací*, *antidumpingová*, *kompenzační* a *odvetná*. Z hlediska **směru pohybu zboží** členíme na *dovozní*, *vývozní* a *průvozní*. A nakonec z hlediska **způsobu výpočtu** lze členit cla na *valorická*, *specifická*, *diferencovaná* a *smíšená*.⁴⁸

Netarifní opatření jsou užívané v obchodních politikách státu jako nástroje protekcionismu. Za netarifní překážku je pokládáno každé opatření, které může nějakým způsobem ovlivnit obchod. Mezi netarifní opatření patří například *celní přírážky*, *dodatečné daně a přírážky*, *tarifní kvóty*, *povolení dovozu v návaznosti na exportní výkonnost*, *dobrovolné limity cel*, *antidumpingová opatření* a *vyrovnávací opatření*.⁴⁹

Smluvní opatření obchodní politiky vyplývají z potřeby upravit ve vztazích mezi státy konkrétní pravidla obchodní politiky. Mají svůj základ v mezinárodní smlouvě, kterou je daná země vázána a která určuje obchodně politický režim mezi smluvními stranami a která vymezuje opatření, jež může daný stát přijmout.⁵⁰

Smluvním rámcem obchodní politiky však není jen mnohostranný obchodní systém. Patří do něho, jak již bylo uvedeno, také smlouvy preferenční jako jsou regionální obchodní dohody, dohody o volném obchodu, integrační seskupení, dohody komoditní, eventuálně bilaterální obchodní dohody. Při zavádění nástrojů obchodní politiky by měla být respektována také obchodní a související ustanovení ostatních mezinárodních dohod, kterými je stát vázán.⁵¹

⁴⁷ KYNCL, J., BECKOVÁ, H. *Mezinárodní obchodní politika*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. s. 29. ISBN 80-7194-284-7.

⁴⁸ KUBIŠTA, V., et al. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství HZ Editio spol. s. r. o., 1999. s. 71. ISBN 8086009-29-7.

⁴⁹ KALÍNSKÁ, E., ŠTĚRBOVÁ, L., et al. *Mezinárodní obchod I*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2007. s. 67. ISBN 978-80-245-1299-0.

⁵⁰ KALÍNSKÁ, E., PETŘÍČEK, V., et al. *Mezinárodní obchod I*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2003. s. 54. ISBN 80-245-0600-9.

⁵¹ KALÍNSKÁ, E., ŠTĚRBOVÁ, L., et al. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007. s. 73. ISBN 978-80-245-1299-0.

Použití smluvních prostředků obchodní politiky se opírá o mezinárodní smlouvu, a to bilaterální či multilaterální povahy. V současném světě převažuje mnohostranná obchodní politika. Příkladem může být smluvní clo, které se opírá o nějakou mnohostrannou mezistátní smlouvu, může být založené na zacházení podle doložky nejvyšších výhod v rámci GATT (General Agreement on Tariffs and Trade).⁵²

Mezi otázky, které jsou řešeny **bilaterálními smluvními dokumenty**, patří především problémy mezinárodního obchodu spojené s **přechodem zboží a osob přes hranice státu. Mnohostranné smluvní dokumenty** jsou takové, které mají nejméně tři účastníky. Jejich existence je zpravidla spojena s **činností nějaké mezinárodní organizace**.⁵³

3.3 Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)

Většina historie těch 64 let, které Všeobecná dohoda o clech a obchodu trvala, byla napsána v Ženevě. Ale stopy této cesty jsou rozděleny mezi více kontinenty, od nerozhodného startu roku 1948 Havana na Kubě, Annecy ve Francii, Torquay ve Velké Británii, Tokyo v Japonsku, Punta del Este v Uruguay, Montreal v Kanadě, Brusel v Belgii a nakonec Marakéš v Maroku v roce 1994. Během tohoto období, obchodní systém přešel pod Všeobecnou dohodu o clech a obchodu, byl zachráněn nezdařilý pokus o vytvoření ITO (International Trade Organisation – Mezinárodní obchodní organizace). Všeobecná dohoda o clech a obchodu pomohla založit silný a prosperující multilaterální obchodní systém, který se stal více a více liberálním díky kolům obchodních jednání. Ale od roku 1980 potřeboval systém celkovou obnovu. Následovalo Uruguayské kolo a to ustanovilo Světovou obchodní organizaci.⁵⁴

Poněvadž jedním z hlavních cílů a obsahů činnosti Mezinárodní obchodní organizace mělo být uvolňování mezinárodního obchodu a odstraňování překážek jeho rozvoje, dohodly se členské státy Přípravného výboru na jeho prvním zasedání v Londýně v roce 1946, že použijí jeho druhého zasedání v Ženevě k tomu, aby mezi sebou zahájily jednání o vzájemném snížení cel jako první splátku na budoucí činnost Mezinárodní obchodní organizace. Toto jednání probíhalo v době od 10. dubna do 30.

⁵² KALÍNSKÁ, E., PETŘÍČEK, V., et al. *Mezinárodní obchod I*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2003. s. 57. ISBN 80-245-0600-9.

⁵³ KYNCL, J., BECKOVÁ, H. *Mezinárodní obchodní politika*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. s. 45. ISBN 80-7194-284-7.

⁵⁴ *Understanding the WTO – The GATT years: from Havana to Marrakesh* [online]. Ženeva : World Trade Organisation, 2011 [cit. 2011-3-15]. Dostupný z WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm>.

října 1947 a vyústilo v ujednání, kterým 23 zúčastněných zemí – členů Přípravného výboru – sjednalo 45 000 vzájemných slev (koncesí). K zajištění tohoto pozoruhodného výsledku bylo třeba uzavřít patřičný mezinárodní smluvní instrument, jemuž byl dán název *Všeobecná dohoda o clech a obchodu* (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT).⁵⁵

Všeobecná dohoda o clech a obchodu představovala dokument, obsahující vedle preambule pouhých 38 článků a přílohy. Samotný text byl v průběhu existence mnohokrát měněn a doplňován. Vedle něj existovalo velké množství rozhodnutí a dalších ujednání, která Všeobecnou dohodu vysvětlují. Všeobecná dohoda o clech a obchodu nabyla platnosti 1. 1. 1948 a platila do 31. 12. 1995.⁵⁶

3.4 Světová obchodní organizace (WTO)

Rok 1999 potvrdil zahájení nové etapy vývoje mnohostranného obchodního systému, jehož základy byly položeny již v roce 1947 podepsáním Všeobecné dohody o clech a obchodu. Založením Světové obchodní organizace v roce 1994 dostal tento systém zcela novou, dynamickou podobu, která umožnila prohloubit diskusi o dalších oblastech obchodu.⁵⁷

Šíře diskutované problematiky, velký počet členů organizace a negativní zkušenosti rozvojových zemí z implementace a fungování dohod WTO se na začátku roku 1999 promítly do značné roztříštěnosti zájmových skupin, prosazujících změny textů dohod nebo zakotvení některých výsledků diskuse do rozšířených mnohostranných obchodních pravidel. Rozdílné názory rozdělávaly jak vyspělé, tak rozvojové země, přičemž některé zájmy byly prosazovány izolovaně klíčovými členy, bez vzájemné spolupráce a podpory dalších členských zemí. Zatímco nejsilnější vyspělé členské státy nedosáhly včas nutné shody na základním rámci negociačních témat, rozvojové země zdůraznily nutnost dořešení tzv. implementačních otázek a zvedly otázku výhodnosti plnění dohod o světové obchodní organizaci dojednaných v rámci Uruguayského kola mnohostranných obchodních jednání. Právě přístup rozvojových zemí a prosazování jejich zájmů se stal ústředním motivem při jednáních Světové

⁵⁵ BENEŠ, O. *Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)*. 1. vyd. Praha : Česká obchodní komora v Praze. s. 11.

⁵⁶ POUZAROVÁ, I. *Mezinárodní obchod (Vybrané kapitoly)*. 1. vyd. České Budějovice : JU v Českých Budějovicích, 1998. s. 30. ISBN 80-7040-303-9.

⁵⁷ ŠTĚRBOVÁ, L. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. s. 5. ISBN 80-245-0210-0.

obchodní organizace v uplynulých téměř třech letech od roku 1999 a ovlivnil vývoj celé organizace i v budoucnosti.⁵⁸

Právě posunům v přístupech členských států k mnohostrannému obchodnímu systému a k jeho budoucnosti v „rušném“ období, které následovalo po II. konferenci ministrů v červenci 1998 v Ženevě a po III. konferenci ministrů členských států Světové obchodní organizace v prosinci 1999 v Seattlu je věnován přehled hlavních témat systému zasazený do stručného historického kontextu obchodně politických jednání.⁵⁹

Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace, podepsaná 15. dubna 1994 v marockém Marrákeši vstoupila v platnost 1. 1. 1995. Vlastní dohoda sestává z úvodu a 16 článků a dále z příloh.⁶⁰

V červenci 2001 měla 142 členů se sídlem v Ženevě. Organizace spravuje dohody WTO, je fórem pro obchodní negociace, zabývá se obchodními spory, monitoruje národní obchodní politiky, poskytuje technickou asistenci a odborná školení pro rozvojové země a spolupracuje s jinými mezinárodními organizacemi.⁶¹

Nyní v roce 2011 má Světová obchodní organizace 153 členů a proces přijetí probíhá u 30 kandidátských zemí. Jedná se například o Ruskou federaci, Bělorusko, Srbsko či Černou horu, ale i země malé jako Andora, Seychely, Samoa, země s přechodovou ekonomikou (například většina bývalých republik SSSR, Bosna a Hercegovina) a řada dalších zemí (například Jordánsko, Alžírsko, Súdán, Vietnam, Laos, Kambodža a mnoho dalších).⁶²

Světová obchodní organizace má usnadňovat provádění, správu a působení Dohody o zřízení WTO a mnohostranných obchodních dohod, podporovat uskutečňování cílů Dohody a má sloužit jako rámec pro provádění, správu a řízení vícestranných obchodních dohod. Světová obchodní organizace je místem pro jednání mezi členy o vzájemných obchodních vztazích. Vedle dohod spravuje Světová obchodní organizace Ujednání o pravidlech a řízení sporů a Mechanismus přezkoumávání obchodní politiky. Světová obchodní organizace je společným institucionálním rámcem pro řízení vztahů mezi členy. Světová obchodní organizace je vybudována na principu

⁵⁸ ŠTĚRBOVÁ, L. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. s. 5-6. ISBN 80-245-0210-0.

⁵⁹ ŠTĚRBOVÁ, L. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. s. 6. ISBN 80-245-0210-0.

⁶⁰ ŠRONĚK, I. *Světová obchodní organizace*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997. s. 11. ISBN 80-7079-080-6.

⁶¹ ŠTĚRBOVÁ, L. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. s. 7. ISBN 80-245-0210-0.

⁶² *Základní informace k WTO a DDA* [online]. Praha : Ministerstvo průmyslu a obchodu, 31. 8. 2010 [cit. 2011-3-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument7894.html>>.

tzv. jediného závazku, který znamená, že členové musí přijmout všechny závazky podle Dohody o zřízení Světové obchodní organizace i všechny mnohostranné obchodní dohody.⁶³

Organizace má tři základní cíle:⁶⁴

- **napomáhání volnému obchodu** (odstraňování překážek obchodu), zajištění transparentnosti a stability pravidel obchodu členských států,
- **místo pro obchodní negociace** členských států,
- **řešení sporů** a konfliktů zájmů (mimosoudní cestou) a interpretace ustanovení dohod.

Mnohostranný obchodní systém je založen na pěti základních principech, které se vztahují na všechny dohody, uzavřené v rámci Světové obchodní organizace. Základními principy jsou **nediskriminace, postupné odstraňování překážek, předvídatelnost, stabilita a transparentnost, podpora hospodářské soutěže, rozvojový princip – podpora rozvoje a ekonomických reforem.**⁶⁵

3.4.1 Současná jednání Světové obchodní organizace

Na základě právních dokumentů z IV. Konference ministrů v Doha, konané v listopadu roku 2001, byla zahájena mnohostranná jednání o tzv. „*Rozvojové agendě z Doha*“ (*Doha Development Agenda – DDA*). Zahrnuje celou řadu vyjednávacích oblastí a měla by propojit problematiku zlepšení přístupu na trh s upřesněním, respektive sjednáním nových mnohostranných pravidel obchodu.⁶⁶

Mezi nejvýznamnější problematiky DDA patří agrární reforma, tzv. NAMA (liberalizace obchodu s nezemědělskými výrobky), liberalizace obchodu se službami, některé prvky Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Dohoda TRIPS), problematika obchodu a životního prostředí, usnadňování obchodu (celní procedury), pravidla mnohostranného obchodu (antidumping, preferenční dohody a subvence a vyrovnávací opatření). Nedílnou součástí jsou tzv. „implementační otázky“. Všechny problematiky společně prolíná tzv. „rozvojový aspekt“ – poskytnutí

⁶³ ŠRONĚK, I. *Světová obchodní organizace*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997. s. 11. ISBN 80-7079-080-6.

⁶⁴ ŠTĚRBOVÁ, L. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. s. 9. ISBN 80-245-0210-0.

⁶⁵ ŠTĚRBOVÁ, L. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. s. 9-10. ISBN 80-245-0210-0.

⁶⁶ *Základní informace k WTO a DDA* [online]. Praha : Ministerstvo průmyslu a obchodu, 31. 8. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument7894.html>>.

větších výhod rozvojovým a nejméně rozvinutým zemím s cílem urychlení jejich hlubšího zapojení do systému světového obchodu.⁶⁷

Ve dnech 21. – 29. července 2008 proběhlo v Ženevě mimořádné ministerské jednání Světové obchodní organizace, jehož cílem bylo zachránit stávající rozvojové kolo a dosáhnout pokroku v jeho uzavření. Bohužel ministerská jednání o Rozvojovém programu z Dohá skončila neúspěchem.⁶⁸

⁶⁷ *Základní informace k WTO a DDA* [online]. Praha : Ministerstvo průmyslu a obchodu, 31. 8. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument7894.html>>.

⁶⁸ *Základní informace k WTO a DDA* [online]. Praha : Ministerstvo průmyslu a obchodu, 31. 8. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument7894.html>>.

4 OBCHOD ZEMÍ EVROPSKÉ UNIE

Jedním z hlavních cílů Evropské unie je hospodářský pokrok. V průběhu posledních 50 let, a zejména od 80. let 20. století, bylo učiněno hodně pro odstranění překážek mezi národními ekonomikami států Evropské unie a pro vytvoření jednotného trhu, který umožňuje volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Objem obchodu mezi státy Evropské unie značně vzrostl a zároveň se Evropská unie stala přední světovou obchodní velmocí.⁶⁹

Hrubý domácí produkt Evropské unie, tj. objem zboží a služeb, které její hospodářství produkuje, neustále roste. Po přistoupení nových členských států v roce 2004 je hrubý domácí produkt Evropské unie (12 276,2 mld. eur) vyšší než hrubý domácí produkt Spojených států (10 094,5 mld. eur). Ve všech státech Evropské unie je produkováno více než 60 % hrubého domácího produktu sektorem služeb (ten zahrnuje například bankovníctví, cestovní ruch, dopravu a pojišťovnictví). Průmysl a zemědělství, i když zůstávají stále důležité, ztratily v minulých letech již hodně ze svého hospodářského významu.⁷⁰

Ačkoliv v Evropské unii žije pouze 7 % světového obyvatelstva, její obchod se zbytkem světa představuje zhruba jednu pětinu světového dovozu a vývozu. Dvě třetiny celkového objemu obchodu Evropské unie tvoří obchod mezi státy Evropské unie, jehož míra je v každém státě různá. Díky jednotnému trhu je obchodování mezi zeměmi Evropské unie mnohem snazší, neboť zboží, služby, kapitál a osoby se nyní mohou volně pohybovat přes národní hranice. Vývoz do ostatních zemí Evropské unie jako procento z celkového vývozu země. Evropská unie je největším vývozcem na světě a v dovozu je na druhém místě. Nejdůležitějším obchodním partnerem Evropské unie jsou Spojené státy americké, Rusko, Čína a země Afriky, Karibiku a Pacifiku. V roce 2005 byl podíl Evropské unie na světovém vývozu 18,1 % a na globálním dovozu 18,9 %.⁷¹

Evropská unie je také důležitým obchodním partnerem méně rozvinutých zemí, na většinu jejich zboží není při vývozu do Evropské unie uvalováno žádné clo nebo jen

⁶⁹ *Facts and figures* [online]. Brusel : Evropská unie, 2005, poslední revize 13. 1. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/index_en.htm>.

⁷⁰ *Facts and figures* [online]. Brusel : Evropská unie, 2005, poslední revize 13. 1. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/index_en.htm>.

⁷¹ *Facts and figures* [online]. Brusel : Evropská unie, 2005, poslední revize 13. 1. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/index_en.htm>.

snížené celní sazby. Cílem tohoto zvýhodněného přístupu na trh Evropské unie je podpora hospodářského růstu chudších zemí celého světa.⁷²

4.1 Vnitřní trh EU pro 21. století

Na jaře 2006 se však, zejména pod tlakem neuspokojivých výsledků Lisabonské strategie, Komise rozhodla provést celkovou revizi dosavadních přístupů k vnitřnímu trhu a zhodnocení jeho výsledků. Obrisy vnitřního trhu pro 21. století zpracované Komisí byly přijaty Evropskou radou na jaře 2008. Obsahují tyto priority:⁷³

- Vzhledem k váze sektoru služeb v moderní ekonomice bude předpokladem růstu prosperity a produktivity v 21. století **dokončování vnitřního trhu v tomto sektoru a využití nových technologií v dalších oborech**. Vytvoření vnitřního trhu znalostí zahrnujícího i ochranu duševního vlastnictví musí být součástí těchto kroků,
- Vnitřní trh musí reagovat nejen na **požadavky znalostní ekonomiky**, ale také na klimatické změny, na závislost na dodávkách energie a na stárnoucí populaci,
- Pravidla vnitřního trhu musí brát v úvahu **globální prostředí**: vytvářet podmínky pro trvalou adaptaci podniků a pro nezbytné přesuny produkce, podporovat výzkum a inovace, prosazovat regulaci na globálním trhu v souladu se standardy Evropské unie,
- **Rozšiřování Unie** přináší nové příležitosti pro rozvoj vnitřního trhu, ale zároveň se zvětšuje jeho heterogenita. Schvalování legislativy vnitřního trhu se může setkávat s novými překážkami,
- **Zjednodušování a zeštíhlování legislativy vnitřního trhu** je trvalým úkolem,
- Důležitým prvkem nového programu zůstává: **včasná a přesná implementace** a důraznější prosazování legislativy vnitřního trhu.

4.2 Mezinárodní obchod Evropské unie

Stabilní růst jak dovozu, tak vývozu zaznamenaný Evropskou unií z roku 2003 byl částečně zrušen v roce 2009 po turbulenci na finančních trzích na konci roku 2008.

⁷² *Facts and figures* [online]. Brusel : Evropská unie, 2005, poslední revize 13. 1. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/index_en.htm>.

⁷³ *Facts and figures* [online]. Brusel : Evropská unie, 2005, poslední revize 13. 1. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/index_en.htm>.

Obchod Evropské unie se vyznačuje trvalým, ale obecně omezeným schodkem obchodní bilance. V roce 2009 byl schodek snížen na 105 miliard eur, což bylo méně než polovina schodku registrovaná v předchozím roce.⁷⁴

4.2.1 Hrubý domácí produkt Evropské unie

Pro lepší pochopení obchodních vztahů zemí Evropské unie je třeba nastínit pár bodů, které souvisí s ekonomikou každého členského státu. Nejobecnějším faktorem pro měření národní ekonomické aktivity je hrubý domácí produkt. Tento faktor pokrývá výrobní činnosti domácího výrobce, vypočítaný jako součet hrubé přidané hodnoty ze všech činností v rámci ekonomiky.⁷⁵

Hrubý domácí produkt Evropské unie roste během 90. let poměrně rychlým tempem, s ročním tempem růstu vrcholícím v roce 2000 a to 3,9 %, po kterém došlo ke zpomalení tempa, ve kterém se hospodářské aktivity rozšířily, zejména v roce 2002 a 2003. Růst hrubého domácího produktu zrychlil s rozšiřováním v roce 2006 (3,1 %) a 2007 (2,9 %).⁷⁶

⁷⁴ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books.* Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

⁷⁵ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books.* Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

⁷⁶ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books.* Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

Tabulka č. 1: Porovnání HDP a exportu členských zemí EU⁷⁷

Stát	Hrubý domácí produkt (EU-27 = 100 %)			Export čl. států v rámci EU (mld. Euro)		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
EU-27	100	100	100	2 660,159	2 714,942	2 194,341
Belgie	116	115	116	239,248	246,595	201,215
Bulharsko	40	44	44	8,220	9,118	7,585
Česká republika	80	81	82	76,233	84,768	68,643
Dánsko	123	123	121	52,650	55,273	45,541
Estonsko	69	68	64	5,642	5,931	4,498
Finsko	117	118	113	37,332	36,668	25,053
Francie	108	107	108	267,608	266,261	215,947
Irsko	147	133	127	56,276	53,649	50,855
Itálie	104	104	104	222,173	217,210	167,028
Kypr	93	97	99	0,730	0,770	0,603
Litva	56	56	52	8,100	9,694	7,584
Lotyšsko	59	61	55	4,395	4,730	3,733
Lucembursko	275	280	271	14,462	15,239	13,250
Maďarsko	62	64	65	54,963	57,672	46,847
Malta	77	77	79	1,106	0,922	0,742
Německo	116	116	116	623,856	622,664	508,444
Nizozemsko	132	134	131	313,779	342,350	276,227
Polsko	54	56	61	80,658	90,178	77,916
Portugalsko	78	78	80	28,820	28,006	23,272
Rakousko	123	124	124	86,645	89,024	70,816
Rumunsko	42	47	46	21,265	23,758	21,630
Řecko	91	93	93	11,182	11,207	9,011
Slovensko	68	72	73	37,071	41,285	34,631
Slovinsko	88	91	88	15,224	15,799	12,998
Španělsko	105	103	103	130,792	133,155	107,753
Švédsko	125	122	118	75,354	74,859	55,040
Velká Británie	116	115	112	186,374	178,058	139,471

V tabulce č. 1 je zobrazen vývoj hrubého domácího produktu a exportu zemí Evropské unie v letech 2007 – 2009. Díky hrubému domácímu produktu můžeme porovnat stupeň životní úrovně jednotlivých států. Mohlo by se zdát, že čím větší export daná země má, tím je bohatší a zvyšuje se tím i úroveň života. Při prozkoumání této statistiky ale zjistíme, že tomu tak vždy být nemusí. Export je přesto důležitým faktorem při tvorbě HDP. Svou roli samozřejmě hraje i import a například reexport. U

⁷⁷ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books.* Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

některých zemí, přesto že mají poměrně vysoký export, je životní úroveň nižší než u zemí s nižším exportem. Záleží také na velikosti země a na poměru dovozu a vývozu.

V roce 2007 disponovalo největším HDP na obyvatele Lucembursko a zemí s nejnižším HDP bylo Bulharsko. Lucemburské HDP se v roce 2008 zvýšilo o 1,8 %, bulharské o 10 % a v roce 2009 lucemburské HDP kleslo o 3,2 % a bulharské si svou míru udrželo. Přestože bulharské HDP, se procentuálně zvýšilo více než lucemburské, je Bulharsko stále zemí s o dost nižší životní úrovní. Jako země nejméně náchylné na ekonomické výkyvy v letech 2007-2009 se jeví Německo a Itálie, jejichž HDP se v těchto letech drželo na stále stejné úrovni. V letech 2007-2008 se HDP drží na stejné hodnotě ještě v těchto zemích: Dánsko, Portugalsko, Malta, Litva. Podíváme-li se ale na hodnoty těchto zemí v letech 2008-2009 zjistíme, že Dánsko si o 1,6 % a Litva dokonce o 7 % pohoršili. Na rozdíl od nich Malta si v HDP polepšila o 2,6 % a Portugalsko stejně tak.

Mezi státy, jejichž HDP se v letech 2007-2008 zvýšilo, jsou: Nizozemsko o 1,5 %, Rakousko o 0,8 %, Finsko o 0,9 %, Kypr o 4,3 %, ČR o 1,3 %, Slovinsko o 3,4 %, Slovensko o 5,9 %, Maďarsko o 3,2 %, Polsko o 3,7 %, Lotyšsko o 3,4 % a Rumunsko dokonce o 12 %. V letech 2008-2009 se ale Nizozemsko o 2,2 % propadlo, Rakousko si hodnotu HDP udrželo, Finsko se propadlo o 4,2 %, Kypr i přesto, že je to malý stát s ostrovní ekonomikou si i v tomto období o 2 % polepšil, stejně tak ČR si o 1 % pozvedla hodnotu HDP, Slovinsko se propadlo o 3,3 %, Slovenské HDP stoupl o 1,4 %, i Maďarské HDP stoupl o 1,6 %, u Polska bylo zaznamenáno značné zvýšení a to o 9 %, naopak Lotyšské HDP se o 10 % propadlo a Rumunsko po značném zvýšení HDP v předchozím roce se o 2 % opět propadlo. Je dobré si povšimnout, že zrovna země jako je Rumunsko a Bulharsko si hodnotu HDP navýšilo a například Velká Británie a Francie zaznamenaly v letech 2007-2008 propad. HDP Velké Británie se propadlo o 0,9 % a dokonce o 2,6 % v letech 2008-2009. Ve Francii se hodnota HDP propadla také o 0,9 % v letech 2007-2008, ale v letech 2008-2009 se opět pozvedla a to o tu samou hodnotu.

Stejně tak jako Francie se nejdříve propadla o 0,9 % Belgie a poté o 0,9 % zas pozvedla. Země, které zaznamenaly propad v letech 2007-2008 i 2008-2009 jsou: Irsko o 10 % a 4,6 %, Švédsko o 2,4 % a 3,3 %, Španělsko o 1,9 % a Estonsko o 1,5 % a 5,9 %. Řecko se nyní potýká s bankrotem celé země, je tedy bezpředmětné mluvit zde o nějakém propadu či zlepšení si řecké ekonomiky.

Zaměříme-li se na podíl jednotlivých zemí na celkovém exportu Evropské unie, jednoznačně největší podíl má Německo, které se podílí 23 %. Je to celkem logický

závěr, jelikož Německo je průmyslově velmi vyspělou zemí. Na druhém místě je Nizozemsko s 12 %, další významný podíl mají například Itálie 8 %, Belgie 9 %, Francie 10 % a také Velká Británie 7 %. V rozmezí mezi 2-5 % příspěví do celkového mezinárodního obchodu se řadí: Dánsko, Maďarsko, Irsko, Česká republika, Polsko, Rakousko a Španělsko. Zbytek států se podílí méně než 2 %, přesto je to stále poměrně vysoké číslo.

Aktuální hodnota hrubého domácího produktu pro rok 2010 (na jednoho obyvatele v eurech) jednotlivých zemí je taková: Lucembursko – 69 100, Nizozemí – 32 800, Rakousko – 30 700, Irsko – 30 700, Dánsko – 30 400, Švédsko – 30 100, Německo – 29 000, Belgie – 28 900, Finsko – 28 300, Velká Británie – 27 800, Francie – 26 100, Španělsko – 24 700, Evropská unie – 24 500, Itálie – 24 300, Kypr – 24 000, Řecko – 21 700 (je známo, že Řecko je velmi vážné finanční situaci a bez pomoci států Evropské unie zbankrotuje), Slovinsko – 21 300, Malta – 20 400, Portugalsko – 19 800, Česká republika – 19 500, Slovensko – 18 100, Estonsko – 15 900, Maďarsko – 15 700, Polsko – 15 300, Litva – 14 200, Lotyšsko – 12 600, Rumunsko – 11 000 a Bulharsko – 10 600.⁷⁸

Při porovnání těchto čísel lze soudit, že životní úroveň se od sebe v jednotlivých státech celkem podstatně liší. Například lucemburské HDP je téměř šestkrát vyšší než bulharské, čili rozdíl je opravdu značný a zaznamenaný. Zaznamenat ho můžeme například na vyspělosti státních institucí, pracovních míst a také v rozdílné výši platů.

4.2.2 Strukturální rozdíly mezi členskými státy

Strukturální rozdíly vypořizované mezi členskými státy je třeba při rozboru této problematiky mít na paměti. Zejména je důležité zvážít relativní váhu odvětví, které nejsou obsaženy v hlavních částech problematiky, jako je zemědělství, myslivost, lesnictví a rybářství, a konkrétněji například veřejná správa, zdraví, vzdělávání, další služby a domácnosti mohou často představovat relativně vysoký podíl ekonomické činnosti. V průměru zemědělství, myslivost, lesnictví, rybářství, rybaření, veřejná správa, zdraví, vzdělávání, ostatní služby a domácnosti tvořily 24,2 % z celkové přidané hodnoty Evropské unie v roce 2007. Jejich podíl na přidané hodnotě dosáhl vrcholu

⁷⁸ *Hrubý domácí produkt v tržních cenách* [online]. Lucemburk : Eurostat, 2011, poslední revize 12. 8. 2011 [cit. 2011-09-12]. Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00001&plugin=0>>.

30,6 % na Maltě, padající téměř k polovině této úrovně v Lucemburku (16,6 %). Relativní důležitost zemědělství, myslivosti, lesnictví a rybářství byla vysoká hlavně v Rumunsku a Bulharsku (7,5 % a 6,2 %), zatímco více než 25 % z celkové přidané hodnoty bylo vytvořeno neveřejné správě, zdraví, vzdělávání, další služby a domácnosti na Maltě, Dánsku, Portugalsku, Švédsku a Francii. Lucembursko, Francie a Velká Británie se všichni poměrně specializovaly na finance, nemovitosti, pronájem a podnikatelské činnosti, protože tyto aktivity představují více než 30 % jejich celkové přidané hodnoty (růst v Lucembursku na 47,3 %). Průmyslové činnosti byly soustředěny zejména do středu Evropy, s nejvyšším podílem průmyslu na celkové přidané hodnotě byly zaznamenány Česká republika, Slovensko, Německo, Rumunsko a Slovinsko. Na druhou stranu, turisticky bohaté ekonomiky států Řecka, Kypru a Malty byly s Baltskými státy a Polskem, kde distribuční činnosti představovaly relativně vysoký podíl přidané hodnoty, zobrazeny na nejvyšší úrovni specializace v oblasti distribuce HORECA, komunikační a dopravní služby. Nejvíce specializovanými členskými státy v rámci stavebního sektoru byly Španělsko (12,3 % z celkové přidané hodnoty), Rumunsko (10,3 %) a Litva (10,2 %).⁷⁹

4.2.3 Specializace a koncentrace v rámci členských států

Ekonomika Německa, Velké Británie, Francie, Itálie a Španělska dohromady tvořila tři čtvrtiny (74,1 %) z přidané hodnoty v rámci Evropské nefinanční podnikatelské ekonomiky. Tvořily 71,2 % všech tržeb a zaměstnávaly téměř dvě třetiny (63,9 %) pracovní síly Evropské unie v rámci 60,6 % všech podniků. Tyto souhrnné údaje skryjí značné rozdíly mezi členskými státy, například Itálie a Španělsko měly relativně veliký počet podniků, zatímco Německo, Francie a Velká Británie měly sklon spíše k odpovědnosti za vysoký podíl na přidané hodnotě a obratu.⁸⁰

Polsko bylo další největší ekonomikou, což představovalo více než 7 % podniků v nefinančním podnikovém hospodářství a 6 % z přidané hodnoty nebo zaměstnanosti. Na druhé straně řady jsou nejmenší ekonomiky zahrnující Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Malta (pro kterou obvykle nejsou informace dostupné), Slovensko

⁷⁹ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books*. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

⁸⁰ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books*. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

a Slovinsko. Každá tato země představovala méně než 1 % z celkového počtu podniků, obratu, přidané hodnoty nebo zaměstnanosti Evropské unie.⁸¹

Jednou z důležitých informací také je, které dvě země Evropské unie mají nejvyšší přidanou hodnotu. Německo bylo zařazeno na první nebo druhé místo pro jeho drtivou většinu činností, výjimkou jsou akorát těžba nerostných surovin, stavba, ubytování a stravovací služby. S výjimkou látek, oblečení, kůže a obuvi, kde Itálie byla největším výrobcem v rámci Evropské unie (na základě rozdělení přidané hodnoty Evropské unie), Německo bylo největším, jediným výrobcem v každém ze zbývajících výrobních sektorů. Itálie byla druhým největším v pěti zkoumaných průmyslových odvětvích, zatímco Francie byla druhým největším producentem ve čtyřech zkoumaných odvětvích.⁸²

Relativní význam výrobních aktivit německé ekonomiky se odrážel s ohledem na ostatní odvětví ekonomiky Spojeného království, které zaznamenalo nejvyšší úroveň z přidané hodnoty mezi členskými státy v těžbě surovin, recyklaci a zásobování vodou, stavbách a každém dalším zkoumaném faktoru pro nefinanční služby, s výjimkou obchodu s motory a nemovitostmi, pronájmu a leasingu, kde Německo dosáhlo nejvyšší úrovně přidané hodnoty. Německo je obecně největším přispěvatelem do přidané hodnoty Evropské unie u nevýrobních činností, jiné než pro těžbu nerostných surovin (Dánsko), stavby (Španělsko) nebo ubytování a stravovací služby (Francie).⁸³

Relativní průměry specializace z přidané hodnoty jsou pro každý stát vypočítávány jako podíl z konkrétní činnosti v nefinanční podnikatelské ekonomice, tento podíl je rozdělen stejným poměrem pro Evropskou unii k vytvoření indikátoru, který je vysvětlen jako procentuální část (hodnoty nad 100 % naznačují relativní specializaci ve vztahu k Evropské unii). Německo bylo nejvíce specializovaným členským státem pro výrobu a opravy strojů a zařízení nebo dopravních prostředků, Španělsko na stavby a Velká Británie na výzkum, rozvoj a obchodní služby. Nicméně zejména v průmyslových činnostech bylo specializováno pár států, které k Evropské unii přistoupily v letech 2004 nebo 2007. Těmi státy byly například Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko, každý tento stát se objevil nejméně dvakrát mezi největší nebo druhou největší specializovanou zemí. Přes

⁸¹ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books*. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

⁸² *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books*. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

⁸³ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books*. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

výstavbu a jiné nefinanční služby, Kypr a Lotyšsko směřovaly k zobrazení relativně vysokého poměru specializace.⁸⁴

Dvěma nejdůležitějšími činnostmi více než poloviny států Evropské unie v roce 2006 byly obchodní služby (data nejsou známá pro Maltu). Průmyslové činnosti byly také vzácné, avšak tato pozice byla obsazena zpracováním paliv a chemickou výrobou v Irsku, výrobou potravin, nápojů a tabáku v Polsku nebo výrobou elektrických strojů a optického zařízení ve Finsku. Média a komunikace byly druhou největší činností v Bulharsku, které je směsí průmyslových a služebních činností.⁸⁵

Každá země má zaměření na určité specializace. Několik pobaltských, severních a alpských členských států byly specializované na výrobu dřeva a papírenských výrobků, zatímco dobývání nerostných surovin mělo význam v zemích ropy a zemního plynu v Severním moři nebo v centrální a východní Evropě, kde se také těží uhlí. Vskutku, jsou trendy v oboru často v souvislosti s dotací z přírodních zdrojů, avšak jsou zde další faktory hrající roli, jako jsou dostupnost dovedností a know-how, rozpis nákladů nebo přístup k infrastruktuře. Toto může vysvětlit například, proč je výroba dopravních prostředků (zejména motorových vozidel) a strojů a zařízení situována zejména v Německu a výroba elektrických strojů a optického zařízení ve Švédsku a Finsku (mobilní telefony). Dále některé faktory (jako jsou například nižší náklady na pracovní sílu) mohou také vysvětlit, proč byl v posledních letech trend textilní, oděvní, kožedělný a obuvní výrobní sektor přesouvat z jižních členských států Itálie, Portugalska a Španělska směrem do východní Evropy.⁸⁶

4.3 Obchodní bilance států Evropské unie

Důležitou částí obchodu Evropské unie není jen obchod členských států mezi sebou, ale také obchod s ostatními zeměmi Evropy. Zde uvedená statistika ukazuje obchod uvnitř členských států, ale také obchod vně členských států. Pro lepší pochopení obchodní bilance je třeba porovnat import i export členských států.

Jak již bylo řečeno, mezinárodní obchod zemí je důležitý pro ekonomickou situaci země. Díky porovnání exportu a importu jednotlivých zemí, zjistíme, které

⁸⁴ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books.* Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

⁸⁵ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books.* Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

⁸⁶ *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books.* Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. s. 10. ISSN 1830-8147.

z nich jsou aktivními vývozci nebo dovozci a kteří mají kladnou obchodní bilanci a které zápornou. Nejdříve bude porovnán export a poté import a dále bude uvedena obchodní bilance států, která vychází právě z porovnání těchto dvou faktorů.

Tabulka č. 2: Porovnání exportu členských zemí v rámci EU a mimo EU (2007-2009)⁸⁷

Členské státy	Export států Evropské unie					
	Vývoz v rámci EU (mld. euro)			Vývoz mimo EU (mld. euro)		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
EU	2 660,159	2 714,942	2 194,341	1 240,541	1 309,818	1 094,411
Belgie	239,248	246,595	201,215	75,201	74,210	63,945
Bulharsko	8,220	9,118	7,585	5,292	6,086	4,202
ČR	76,233	84,768	68,643	13,149	15,041	12,340
Dánsko	52,650	55,273	45,541	22,514	23,982	21,792
Estonsko	5,642	5,931	4,498	2,391	2,536	1,977
Finsko	37,332	36,668	25,053	28,356	28,913	20,011
Francie	267,608	266,261	215,947	140,719	152,470	131,568
Irsko	56,276	53,694	50,855	32,409	31,782	32,248
Itálie	222,173	212,210	167,028	142,571	151,805	123,772
Kypr	0,730	0,770	0,603	0,287	0,341	0,298
Litva	8,100	9,694	7,584	4,409	6,383	4,213
Lotyšsko	4,395	4,730	3,733	1,668	2,167	1,786
Lucembursko	14,462	15,293	13,250	1,875	1,930	1,888
Maďarsko	54,963	57,672	46,847	14,646	16,100	12,666
Malta	1,106	0,922	0,742	1,139	1,081	866
Německo	623,856	622,664	508,444	340,182	360,591	299,041
Nizozemsko	313,779	324,350	276,227	88,085	91,372	80,736
Polsko	80,658	90,178	77,916	21,602	25,717	19,950
Portugalsko	28,820	28,006	23,272	8,769	9,943	7,814
Rakousko	86,645	89,024	70,816	32,742	34,235	27,834
Rumunsko	21,265	23,758	21,630	8,277	9,921	7,486
Řecko	11,182	11,207	9,011	6,024	6,233	5,366
Slovensko	37,071	41,285	34,631	5,625	7,085	5,686
Slovinsko	15,224	15,799	12,998	6,740	7,405	5,770
Španělsko	130,792	133,155	107,753	54,029	58,233	48,892
Švédsko	75,354	74,859	55,040	47,825	49,786	39,052
V. Británie	186,374	178,058	139,471	134,013	134,471	113,521

Statistika v tabulce č. 2 porovnává vývoz členských zemí Evropské unie v rámci Evropské unie a mimo Evropskou unii. Již na první pohled je vidět, že vývoz

⁸⁷ *External and intra-EU trade – statistical yearbook*. Luxembourg : Publication Office of the European Union, 2010. s. 84-85. ISBN 978-92-79-16218-3.

jednotlivých zemí za hranice Evropské unie je zhruba o polovinu nižší než vývoz do zemí, které jsou členy Evropské unie. Jak již bylo zmíněno, bezkonkurenčně největší vývozní ekonomikou, a to jak v rámci EU i mimo ni, je Německo. Německo se na exportu v rámci zemí EU v letech 2007-2009 podílí 23 % a na exportu mimo EU dokonce 27 %. Z tabulkových výpočtů se můžeme domnívat, že Německo je exportní jedničkou, přesto jeho export v rámci EU v letech 2007-2009 klesl a to o 0,2 % a 18,3 %. Export Německa mimo EU v letech 2007-2009 nejdříve stoupl a to o 6 % a poté ale také klesl a to o 17 %. V tabulce je možné vidět, že export většiny států v rámci EU v celém období 2007-2009 stejně jako u Německa, klesl. Mezi státy jejichž export, v celém období klesl, patří: Irsko - pokles o 4,6 % a 5,3 %, Francie – pokles o 0,5 % a poté přišel výrazný pokles a to o 19 %, Malta o 16,7 % a 19,5 %, Itálie – pokles o 4,5 %, opět vysoký pokles v roce 2008 a to o 21,3 %, Portugalsko o 2,8 % a 16,9 %, Švédsko o 0,6 %, rok 2008 opět velký skok a to o 26,5 %, Velká Británie 4,5 % a 21,7 %. Největší propad byl zaznamenán u této země: Finsko o 1,8 % a 31,7 %.

Dále je v tabulce možno vidět státy, jejichž export v letech 2007-2008 v rámci EU rostl, ale poté stejně jako u ostatních zemí klesl. Export se zvýšil těmito zemím: Španělsko o 1,8 %, Rakousko o 2,6 %, Belgie o 3 %, Nizozemsko o 3,4 %, Slovinsko o 3,8 %, Maďarsko o 4,9 %, Dánsko o 5 %, Estonsko o 5,1 %, Kypr o 5,4 %, Lucembursko o 5,8 %, Lotyšsko o 7,6 %, Bulharsko o 10,9 %, Česká republika o 11,2 %, Slovensko o 11,4 %, Rumunsko o 11,7 %, Polsko o 11,8 %. Největší zvýšení exportu v roce 2007 zaznamenala Litva a to o 19,7 %. Těmito státům v letech 2008-2009 export opět klesl. Hranice poklesu je okolo 20 % u všech států, nejlépe na tom bylo Rumunsko – pokles o 8,9 % a nejhůře Estonsko – pokles téměř o 25 %. Samozřejmě na export států měla vliv hospodářská krize, která se projevila na propadu exportu. V další části můžeme vidět, že státy se snažily vyvážit za hranice EU, ale v roce 2008 se jejich export propadl srovnatelně na obou frontách.

Druhá část tabulky č. 2 je zaměřena na export členských států mimo EU. Z tabulky bylo zjištěno, že export členských států mimo EU v letech 2007-2008 téměř u všech zemí stoupal. Jedinou výjimkou byly Belgie – propad o 1,3 % a Malta – propad o 5 % a Irsko – propad o 1,9 %. Výrazný růst export v těchto letech zaznamenaly země: Litva, Lotyšsko, Kypr, Slovensko, Polsko a Rumunsko. Německý export do zemí mimo EU oproti exportu do zemí v rámci EU v letech 2007-2009 stoupl a to o 6 %, zatímco v rámci EU byl zaznamenán jeho propad, i když jen malý a to o necelé 1 %. Irsko je také jedinou zemí, jejíž export v letech 2008-2009 rostl a to 1,5 %. V letech 2008-2009 byl u všech zemí kromě Irska zaznamenán propad exportu o: Lucembursko 2 %,

Dánsko 9 %, Nizozemsko 11,7 %, Kypr 12,6 %, Belgie a Francie 13 %, Velká Británie, Švédsko, Slovensko, Slovinsko, Rumunsko, Portugalsko, Polsko, Rakousko, Malta, Maďarsko, Lotyšsko, Itálie, Španělsko, Estonsko a Česká republika se propadly v rozmezí od 15-25 %. Velký pokles exportu a to nad 25 % byl zaznamenán u Bulharska, Litvy a Finska.

Tabulka č. 3: Porovnání importu členských zemí v rámci EU a mimo EU (2007-2009)⁸⁸

Členské státy	Import států Evropské unie					
	Dovoz ze států EU (mld. eur)			Dovoz ze států mimo EU (mld. eur)		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
EU	2 591,686	2 639,342	2 126,344	1 433,402	1 564,946	1 199,196
Belgie	211,903	221,585	179,300	88,395	95,458	73,026
Bulharsko	12,779	14,228	10,082	9,082	10,866	6,644
ČR	69,069	74,260	58,789	17,155	22,311	16,525
Dánsko	52,088	53,709	41,332	19,438	21,067	17,924
Estonsko	8,994	8,693	5,830	2,445	2,203	1,427
Finsko	38,178	38,710	28,393	21,430	23,692	15,262
Francie	319,989	331,395	277,637	140,326	155,081	123,720
Irsko	42,797	39,902	29,465	18,356	17,186	15,508
Itálie	215,453	208,784	169,323	157,887	173,267	126,532
Kypr	4,330	4,915	4,054	1,955	2,322	1,563
Litva	12,173	12,169	7,754	5,640	8,975	5,369
Lotyšsko	8,658	8,284	5,300	2,522	2,691	1,721
Lucembursko	14,797	16,018	12,631	5,317	5,456	4,944
Maďarsko	48,446	50,521	38,264	21,285	23,547	17,486
Malta	2,561	2,402	2,160	0,913	0,850	0,805
Německo	497,279	512,786	437,901	272,500	292,962	234,805
Nizozemsko	180,155	190,034	155,837	179,287	204,947	161,881
Polsko	88,611	102,066	77,750	32,301	39,961	29,405
Portugalsko	43,016	44,988	39,073	14,040	16,187	11,001
Rakousko	94,354	97,762	80,154	24,608	27,540	22,641
Rumunsko	36,579	39,827	28,511	14,726	17,321	10,381
Řecko	32,178	33,635	27,577	23,457	27,340	15,304
Slovensko	33,015	36,724	29,693	11,214	13,529	10,024
Slovinsko	16,980	17,942	13,476	6,048	7,238	5,529
Španělsko	179,004	169,596	126,744	105,054	116,509	79,426
Švédsko	79,459	79,217	58,531	32,344	35,349	27,387
Velká Británie	248,833	229,270	183,175	205,670	201,091	163,006

⁸⁸ *External and intra-EU trade – statistical yearbook*. Luxembourg : Publication Office of the European Union, 2010. s. 84-85. ISBN 978-92-79-16218-3.

V tabulce č. 3 je znázorněn dovoz jednotlivých zemí Evropské unie buďto ze zemí Evropské unie nebo ze zemí mimo Evropskou unii. Největší podíl na dovozu celé Evropské unie ze zemí Evropské unie má opět Německo – 20,6 %, jelikož je zemí s největší ekonomikou a to jak vývozní, tak i dovozní. Dalšími zeměmi, které mají významnější podíl na celkovém dovozu Evropské unie, ze zemí Evropské unie jsou: Belgie – 8,5 %, Francie – 13 %, Nizozemsko – 7 %, Velká Británie – 8,6 % a Itálie 7,9 %. Zbylé země se pohybují pod méně než 6 %. Dovoz ze zemí mimo Evropskou unii se pohybuje dosti podobně. Největší dovozní ekonomikou je opět Německo a to s necelými 20 %, Velká Británie – 13,6 %, Nizozemsko – 13,5 %, Itálie – 10,5 %, Francie – 10,2 % a Belgie s 6 %.

Z tabulky jasně vyplývá, že země Evropské unie více dováží také ze zemí Evropské unie. Ze zemí mimo Evropskou unii je dovoz o necelou polovinu nižší. V tabulce č. 3 je znázorněn vývoj dovozu zemí Evropské unie v letech 2007-2009, o kolik procent se v jednotlivých zemích zvýšil či snížil a v jakém období.

V první části se tabulka zaměřuje na porovnání dovozu ze zemí Evropské unie. V letech 2007-2008 není pokles či zvýšení dovozu příliš zásadní, ve většině zemí došlo ke zvýšení dovozu. K těmto zemím patří: Belgie o 4,5 %, Bulharsko o 11,3 %, Česká republika o 7,5 %, Dánsko o 3,1 %, Finsko o 1,4 %, Francie o 3,5 %, Kypr o 13,5 %, Lucembursko o 8,2 %, Maďarsko o 4,3 %, Německo o 3,1 %, Nizozemsko o 5,5 %, Polsko o 15,2 %, Portugalsko o 4,6 %, Rakousko o 3,6 %, Rumunsko o 8,9 %, Slovensko o 11,2 % a Slovinsko o 5,7 %. K zemím ve kterých se v těchto letech dovoz snížil, patří: Estonsko – pokles o 3,4 %, Itálie – pokles o 3,1 %, Irsko – pokles o 6,8 %, Litva – pokles o 0,03 %, Lotyšsko – pokles o 4,3 %, Malta – pokles o 6,2 %, Španělsko – pokles o 5,3 %, Švédsko – pokles o 0,3 % a Velká Británie – pokles o 7,9 %. V letech 2008-2009 se dovoz všech zemí propadl a z tabulkových výpočtů lze říci, že to byl celkem výrazný propad: Belgie o 19 %, Bulharsko o 29 %, Česká republika o 21 %, Dánsko o 23 %, Estonsko o 33 %, Finsko o 26 %, Francie o 16 %, Irsko o 26 %, Itálie o 19 %, Kypr o 17,5 %, Litva o 36 %, Lotyšsko o 36 %, Lucembursko o 21 %, Maďarsko o 24,3 %, Malta o 10 %, Německo o 14 %, Nizozemsko o 18 %, Polsko o 23,8 %, Portugalsko o 13 %, Rakousko o 18 %, Rumunsko o 28,4 %, Slovensko o 19 %, Slovinsko o 24,9 %, Španělsko o 25 %, Švédsko o 24 % a Velká Británie o 20 %. Z této analýzy vyplývá, že největší snížení dovozu se projevilo u balkánských států a to o 33 %.

Druhá část tabulky č. 3 je zaměřena na dovoz zemí Evropské unie ze zemí mimo Evropskou unii. Již zde bylo řečeno, že dovoz ze zemí mimo Evropskou unii je zhruba o

polovinu nižší než ze zemí Evropské unie, ale procentuálně se změny dovozu pohybují ve stejném rozmezí. Je zde ale pár výjimek: například bulharský dovoz v letech 2008-2009 klesl o 38 %, český dovoz se v letech 2007-2008 zvýšil o 30 %, finský dovoz se v letech 2007-2008 zvýšil o 10 %, italský dovoz se v letech 2007-2008 zvýšil o 9,8 % a v dalším období klesl o 27 %, litevský dovoz nejdříve stoupl o 50 %, což je velmi výrazné zvýšení a poté ale opět o 40 % klesl, lotyšský dovoz se v prvním období zvedl o 6 %, zatímco dovoz v rámci zemí EU v tomto období o 4 % klesl. V Portugalsku se dovoz v druhém období snížil o 32 %, ve Španělsku a Švédsku se dovoz ze zemí mimo Evropskou unii zvedl, zatímco dovoz ze zemí Evropské unie klesl.

Analýza tabulek č. 2 a 3 ukázala, které země mají aktivní a které pasivní obchodní bilanci. Pro přehlednější formu bude v číslech uvedena jen bilance roku 2009 a to v mld. euro. Země, které mají aktivní obchodní bilanci v roce 2009, jsou: Belgie 12,834, Česká republika 5,669, Dánsko 8,077, Německo 134,779, Nizozemsko 39,245, Irsko 38,130, Maďarsko 3,763, Finsko 1,409, Švédsko 8,174 a Slovensko 0,6. Větší počet je zemí s pasivní obchodní bilancí v mld. euro a těmi zeměmi jsou: Bulharsko 4,939, Estonsko 0,782, Španělsko 49,525, Kypr 4,716, Lotyšsko 1,502, Litva 1,326, Malta 1,357, Polsko 9,289, Portugalsko 18,988, Rumunsko 9,776, Slovinsko 0,237, Velká Británie 93,189, Francie 53,842, Itálie 5,055, Lucembursko 2,437 a Rakousko 4,145. Německo je tedy zemí s nejlepší obchodní bilancí a Velká Británie s nejhorší.

Další analýza se týkala zjištění, která ze zemí je největší exportní ekonomikou. V této analýze byl porovnáván export jednotlivých zemí na jednoho obyvatele. K této analýze bylo třeba zjistit, která země má kolik obyvatel. Za exportní fenomén, dle příslušných tabulkových výpočtů, je považováno Německo s jeho obrovským a největším exportem z celé Evropské unie. Jako jedny z neaktivnějších exportních ekonomik se jeví Belgie s 25 229 euro na obyvatele, Nizozemsko s 21 859 euro na obyvatele a Lucembursko s 32 909 euro na obyvatele. Navzdory propadu jejich exportu, hodnota hrubého domácího produktu zůstala téměř stejná. Jako zemi s velmi mizivým potenciálem, lze označit Řecko s 1 292 euro na obyvatele, které spoléhá pouze na cestovní ruch, stejně tak například Portugalsko s 2 941 euro na obyvatele a Kypr s 1 170 euro na obyvatele. Z této analýzy také vyplývá, že většina států ležících v přímořských oblastech, jako je právě Řecko, Španělsko, Kypr, Malta a další, se spoléhají spíše na cestovní ruch a nejsou exportními ekonomikami. Na druhé straně stojí vnitrozemské státy, které můžeme ještě rozdělit na státy vyspělé a státy méně vyspělé.

Mezi státy méně vyspělé můžeme zařadit například Maďarsko s 5 904 euro na obyvatele, Rumunsko s 1 347 euro na obyvatele a například Bulharsko s 1 526 euro na

obyvatele. Ekonomiky těchto států můžeme také označit za téměř neexportní a jejich export v průběhu období 2007 – 2009 stále klesal. Mezi státy vyspělé můžeme zařadit například právě Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Německo a také Českou republiku můžeme zařadit mezi exportní ekonomiky s jejími 7 900 eur na obyvatele.

5 OBCHOD ČESKÉ REPUBLIKY A EVROPSKÉ UNIE

Stav a vývoj konkurenceschopnosti české ekonomiky v mezinárodním prostředí patřil a patří k základním kritériím, která souvisejí s plněním ekonomických podmínek pro přijetí a členství České republiky v Evropské unii a dále nepochybně ovlivňují a ovlivní dynamiku a efektivnost ekonomického rozvoje České republiky. Činitelé konkurenceschopnost ovlivňující představují komplex vlivů faktorů ekonomických, přírodních, kulturně historických, politických.⁸⁹

Otázka potřeby navázání nových vztahů mezi Českou republikou a Evropskou unií se objevila v podstatě ihned po změnách, ke kterým došlo v roce 1989. Uvolnění politického napětí mezi do té doby existujícími seskupeními a zároveň odstranění tzv. železné opony mezi západní a východní Evropou vytvořilo naprosto novou situaci pro obě části kontinentu. V podstatě najednou bylo možné rozvíjet do té doby velmi omezené ekonomické, ale i politické, kulturní či sociální vztahy mezi jednotlivými zeměmi napříč evropským kontinentem.⁹⁰

Této nově vzniklé situaci se jednotlivé země střední a východní Evropy, vcelku pochopitelně, na straně jedné a západoevropský integrační proces, na straně druhé, snažili přizpůsobit své politiky a aktivity. Obě dvě strany však vstupovaly do společných jednání se snahou naplnit své vlastní cíle, které se v některých bodech shodovaly, v jiných se naopak částečně rozcházely. Pokud se na prvním místě budeme věnovat Evropské unii, pak základními ekonomickými cíli jsou:⁹¹

- **Získání přístupu na nově se formující perspektivní trhy severovýchodní Evropy (SVE)** – Jednotlivé členské státy, ale i Evropská unie jako celek, velmi rychle pochopily, že příležitost získat nový, celkově přibližně 100 mil. trh, se jim nenaskytá často. Proto měly zájem na takové úpravě vzájemných vazeb, která by jim trh severovýchodní Evropy otevřela.
- **Stabilizaci ekonomického prostředí v zemích SVE a tím vytvoření optimálního prostředí pro realizaci a ochranu vlastních investic** – Cílem této snahy bylo na základě smluvní úpravy vzájemných vztahů

⁸⁹ PLCHOVÁ, B. *Zahraničně obchodní politika ČR v procesu asociace s EU*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. s. 2. ISBN 80-245-0195-3.

⁹⁰ LUKÁŠ, Z. *Komoditní a teritoriální struktura mezinárodního obchodu 2. část*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2003. s. 8. ISBN 80-245-0631-9.

⁹¹ LUKÁŠ, Z. *Komoditní a teritoriální struktura mezinárodního obchodu 2. část*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2003. s. 8. ISBN 80-245-0631-9.

dosáhnout situace, která by umožňovala relativně stabilní rozvoj zemí střední a východní Evropy a s tím spojené dodržování základních pravidel fungování tržního hospodářství.

Z pohledu zemí střední a východní Evropy je možné identifikovat především následující ekonomické cíle, které sehrály důležitou úlohu při snaze navázat nové vztahy s Evropskou unií:⁹²

- **Získání přístupu na nové trhy** – Tento cíl je stejný jako v případě Evropské unie, s tím, že v případě zemí střední a východní Evropy byl umocněn.
- **Zapojení se do integračního procesu** – Možnost zapojení se do integračního procesu bylo získání příležitosti, jak posílit svoji ekonomickou výkonnost a tím i zvýšit životní úroveň svých občanů.
- **Zajištění finančních prostředků z Evropské unie** – Cílem zemí střední a východní Evropy v tomto případě bylo získat finanční prostředky na transformaci jednotlivých ekonomik a na posílení hospodářské a sociální soudržnosti.

5.1 Česká republika před vstupem do Evropské unie

Ekonomická transformace v České republice prováděná od roku 1991 zásadním způsobem změnila systém fungování zahraničního obchodu. Zároveň došlo k podstatným změnám v prostoru i formách použití klasických nástrojů zahraničněobchodní politiky. V systému netržní, centrálně regulované ekonomiky byl prostor působení těchto nástrojů minimalizován, soustředoval se na negociační působení ve vztahu k zahraničním partnerským zemím. Obchodně politické otázky se staly v posledních desetiletích důležitým bodem řady mezinárodních mnohostranných i dvoustranných jednání. Na jejich základě došlo k odbourání řady tarifních i netarifních obchodních překážek, k významnému uvolnění obchodních toků v celosvětovém měřítku.⁹³

Před přistoupením byla Evropská unie pro Českou republiku klíčovým obchodním partnerem a její význam v budoucnosti, díky východnímu rozšíření Evropské unie, ještě narostl. V roce 2002 realizovala Česká republika s členskými státy

⁹² LUKÁŠ, Z. *Komoditní a teritoriální struktura mezinárodního obchodu 2. část*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2003. s. 9. ISBN 80-245-0631-9.

⁹³ PLCHOVÁ, B. *Zahraničně obchodní politika ČR v procesu asociace s EU*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. s. 2. ISBN 80-245-0195-3.

Evropské unie více než dvě třetiny své obchodní výměny, po rozšíření Evropské unie o země střední a východní Evropy se toto číslo ještě zvýšilo. Tuto skutečnost lze pouze velmi stěží ovlivnit nástroji hospodářské politiky, ve smyslu výrazného snížení uvedeného čísla. Primárními tvůrci této hodnoty jsou totiž konkrétní podnikatelské subjekty, které, jak je v praxi patrné, jednoznačně preferují (alespoň doposud) obchodní vazby s členskými zeměmi Evropské unie.⁹⁴

5.1.1 Klíčové změny v zahraničním obchodě České republiky v období let 1993 – 2002

Objem českého zahraničního obchodu činil v absolutním vyjádření 847 685 mil. Kč v roce 1993, v roce 2002 dosáhl tento ukazatel hodnoty celkem 2 580 111 mil. Kč. Na celkovém obratu zahraničního obchodu lze sledovat postupné zvyšování vývozu. Od roku 1997 tak dynamika českého vývozu roste rychleji než dynamika dovozů. V roce 2002 dosáhlo krytí dovozu vývozem celkem 94,6 %, což byl nejvyšší podíl od roku 1993. I v roce 2003 zůstal tento poměr zachován. V uplynulém desetiletí se čeští vývozci přednostně orientovaly na trhy zemí Evropské unie a poměrně rychle a významně opustily jak teritorium Ruska, tak i trhy rozvojových zemí. Ve sledovaném období tak vymizela třetina vývozu do těchto zemí, když podíl k celkovému českému exportu poklesl z 32,6 % na 20,8 %. V důsledku toho se podíl vývozu do zemí s vyspělou tržní ekonomikou zvýšil na celkem tři čtvrtiny českého exportu. Klíčovou roli zde sehrává trh sousední Spolkové republiky Německo s více jak 90 miliony spotřebitelů. Samotné Německo pak představuje v rámci Evropské unie zemi, se kterou má Česká republika největší obchodní přebytek. Významnou proměnou ve sledovaném období prošla i komoditní struktura českého vývozu. Vývoz českého strojírenství se v uvedeném desetiletí zpětinásobil (z 122 631 mil. Kč v roce 1993 na 623 009 mil. Kč v roce 2002). Na tomto zvýšení se nejvíce podílela silniční vozidla (zejména automobilka Škoda), kancelářské stroje a zařízení k automatickému zpracování dat, elektrická zařízení a vybavení pro průmysl. V současné době se více jak 70 % českého zahraničního obchodu realizuje v euru (68 % v oblasti exportu a 64 % v oblasti importu). K výraznému používání eura v českém zahraničním obchodě došlo v roce 2002 v souvislosti s uvedením této měny do hotovostní podoby. Pokles podílu použití amerického dolaru v českém zahraničním obchodě pak souvisí především

⁹⁴ LUKÁŠ, Z. *Komoditní a teritoriální struktura mezinárodního obchodu 1. část*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2001. s. 5. ISBN 80-245-0451-0.

s opuštěním východních trhů, kde se obchody odehrávaly často právě v dolarové měně. Česká koruna se od zavedení její vnější směnitelnosti dostala k hranici 10 % využitelnosti v českém zahraničním obchodě.⁹⁵

V uplynulém desetiletí se zahraniční obchod se státy Evropské unie stal nejen svým rozsahem, ale i dynamikou růstu klíčovým segmentem českého zahraničního obchodu. Jestliže v roce 2002 relativní zvýšení obrátu celého českého zahraničního obchodu ve vztahu k roku 1993 představoval index 304,4, nárůst obrátu s Evropskou unií dosáhl úrovně 358,8 % (z toho vývoz 386,0 a dovoz 333,5 %). Klíčovým faktorem se pro českou ekonomiku stala i skutečnost, že od roku 1999 vykazoval zahraniční obchod s Evropskou unií aktivní obchodní bilanci.⁹⁶

Tabulka č. 4: Obchodní bilance České republiky⁹⁷

Rok	Obchodní bilance ČR (mld. Kč)	
	vývoz	dovoz
2000	1 121,1	1 241,9
2001	1 269,6	1 386,1
2002	1 254,4	1 325,7
2003	1 370,9	1 440,7

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že v letech před vstupem České republiky do Evropské unie, byla její bilance pasivní. V roce 2000 to bylo -120,8 mld. Kč, v roce 2001 to bylo -116,7 mld. Kč, v roce 2002 to bylo -71,3 mld. Kč a v roce 2003 byla obchodní bilance také záporná a to -69,8 mld. Kč. Lze tedy říci, že před vstupem do Evropské unie si česká ekonomika nevedla příliš dobře. Rozdíl mezi dovozem a vývozem se sice rok od roku snižoval, přesto byl stále záporný.

⁹⁵ VOLEJNÍKOVÁ, J. *Dynamika zahraničního obchodu České republiky a EU* [online]. Pardubice, 2004 [cit. 2011-07-15]. s. 198. Disertační práce (Ph.D.). Univerzita Pardubice. Fakulta ekonomicko-správní. 2004. Dostupný z WWW: < <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/32248/1/CL477.pdf>>.

⁹⁶ VOLEJNÍKOVÁ, J. *Dynamika zahraničního obchodu České republiky a EU* [online]. Pardubice, 2004 [cit. 2011-07-15]. s. 198. Disertační práce (Ph.D.). Univerzita Pardubice. Fakulta ekonomicko-správní. 2004. Dostupný z WWW: < <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/32248/1/CL477.pdf>>.

⁹⁷ VOLEJNÍKOVÁ, J. *Dynamika zahraničního obchodu České republiky a EU* [online]. Pardubice, 2004 [cit. 2011-07-15]. s. 198. Disertační práce (Ph.D.). Univerzita Pardubice. Fakulta ekonomicko-správní. 2004. Dostupný z WWW: < <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/32248/1/CL477.pdf>>.

Tabulka č. 5: Struktura zahraničního obchodu se službami (2000)⁹⁸

	Hodnota (mld. Kč)		Struktura (%)	
	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz
Celkem	264,9	210,9	100,0	100,0
doprava	57,5	30,6	21,7	14,5
cestovní ruch	113,3	52	42,8	24,7
ostatní služby	94,1	128,3	35,5	60,8

Zahraníční obchod se službami má značně rozdílnou strukturu na straně vývozu od strany dovozu. Příjmy plynoucí ze služeb poskytovaných zahraničním subjektům (nerezidentům) jsou založeny především na příjmech z cestovního ruchu, které v roce 2001 představovaly 42,8 % celkových příjmů za poskytnuté služby. Naproti tomu na straně výdajů za přijaté služby tvoří dominantní položku (60,8 %) „ostatní služby“, určené převážně podnikové sféře. Významnou roli v této položce hrají finanční, právní, účetní a poradenské služby, neživotní pojištění a zejména „jiné obchodní služby“. Aktivní saldo obchodu se službami vytváří nejen cestovní ruch, ale také doprava, jejich přínos je citelně redukován deficitem obchodu e službami určenými převážně podnikové sféře.⁹⁹

5.2 Česká republika po vstupu do Evropské unie

Na základě výsledků referenda se Česká republika stala plnoprávným členem Evropské unie dne 1. května 2004. Vstup České republiky do Evropské unie patřil mezi priority české zahraniční politiky v posledních letech. Nově vzniklá situace se týká občanů, spotřebitelů, podnikatelů, zaměstnanců a firem. Vstupem do Evropské unie byla samozřejmě dotčena zahraničně obchodní politika České republiky. Jedna ze zásadních změn v zahraničně-obchodní politice České republiky se odehrála v oblasti tvorby a provádění zahraničně obchodní politiky vůči partnerským státům, které nejsou členy Evropské unie. Nástroje, s kterými pracovala česká obchodní politika, nahradily autonomní a smluvní prostředky Evropské unie.¹⁰⁰

⁹⁸ NEŠVERA, V., KUBIŠTA, V. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2002. s. 9. ISBN 80-245-0437-5.

⁹⁹ NEŠVERA, V., KUBIŠTA, V. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2002. s. 9. ISBN 80-245-0437-5.

¹⁰⁰ STRÝČKOVÁ, P. *Teorie mezinárodního obchodu a jejich praktické využití v zahraničně – obchodní politice ČR* [online]. Brno, 2006 [cit. 2011-07-15]. s. 64. Diplomová práce (Ing.). Masarykova univerzita.

Vstup do Evropské unie vnáší do zahraničního obchodu České republiky ve větší či menší míře nové prvky. Větším otevřením českého trhu a udělením jednostranných preferencí, vyplývajících ze členství v Evropské unii, se zvýšil tlak zahraničních subjektů na domácí subjekty. To může vést k problémům u některých firem při umístování svých produktů na domácím trhu. Situace se také mírně zhoršila pro obchodní české firmy dovážející zboží pouze na trh České republiky ze třetích zemí, protože i na tyto dovozy se po vstupu České republiky do Evropské unie vztahují v plném rozsahu veškerá administrativní regulační opatření Evropské unie, která jsou na celém území Evropské unie všude stejná.¹⁰¹

Zahraněční obchod byl v prvním roce po vstupu České republiky do Evropské unie v porovnání se stejným obdobím před vstupem provázen některými změnami, které souvisely se zapojením do rozšířeného trhu Evropské unie. Českým firmám se zvětšil vnitřní trh a podstatně se změnil podmínky pro obchodování. Padly celní bariéry, byly odstraněny překážky při překročení hranic v rámci Evropské unie a snížily se transakční náklady. To se pozitivně projevilo ve výsledcích zahraničního obchodu. O tom svědčí dosažená tempa růstu vývozu i dovozu, výrazné zlepšení obchodní bilance, posuny v teritoriální i zbožové struktuře zahraničního obchodu.¹⁰²

Ekonomicko-správní fakulta. 2006. Dostupný z WWW:
<http://is.muni.cz/th/62585/esf_m/PETRA_STRYCKOVA-diplomova_prace.pdf>.

¹⁰¹ STRÝČKOVÁ, P. *Teorie mezinárodního obchodu a jejich praktické využití v zahraničně – obchodní politice ČR* [online]. Brno, 2006 [cit. 2011-07-15]. s. 65. Diplomová práce (Ing.). Masarykova univerzita.

Ekonomicko-správní fakulta. 2006. Dostupný z WWW:
<http://is.muni.cz/th/62585/esf_m/PETRA_STRYCKOVA-diplomova_prace.pdf>.

¹⁰² *Zahraněční obchod České republiky v prvním roce členství v Evropské unii* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2005, poslední revize 2011 [cit. 2011-07-15]. Dostupný z WWW:
<<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo060305analyza05.doc>>.

Tabulka č. 6: Obchodní bilance České republiky po vstupu do Evropské unie¹⁰³

Rok	Obchodní bilance ČR (mld. Kč)	
	vývoz	dovoz
2004	1 722,7	1 749,1
2005	1 868,6	1 830,0
2006	2 144,6	2 104,8
2007	2 479,2	2 391,3

Tabulka č. 6 demonstruje vývoj obchodní bilance České republiky po jejím vstupu do Evropské unie. Česká republika vstoupila do Evropské unie roku 2004, tudíž od tohoto roku byla provedena analýza obchodní bilance. Analýza ukazuje, že ještě v roce 2004 měla Česká republika obchodní bilanci stále pasivní, bilance činila -26,4 mld. Kč. Rok 2004 byl posledním rokem, kdy se Česká republika řadila mezi země s pasivní obchodní bilancí, v dalších letech už se Česká republika řadí mezi země s aktivní obchodní bilancí. Aktivní obchodní bilance řadí Českou republiku mezi ekonomicky vyspělejší země.

Jak bylo již zmíněno, v dalších letech je již obchodní bilance aktivní a to: v roce 2005 38,6 mld. Kč, v roce 2006 39,8 mld. Kč, a v roce 2007 87,9 mld. Kč. Dle čísel vyplývajících z této analýzy lze říci, že obchodní bilance České republiky rok od roku stoupá. Vstup do Evropské unie byl v tomto směru pro Českou republiku přínosem.

¹⁰³ *Česká republika v číslech* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2005, poslední revize 26. 10. 2006 [cit. 2011-07-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/publ/1409-05-2005>>.

**Tabulka č. 7: Hlavní partnerské země České republiky v mezinárodním obchodu
(mld. eur)¹⁰⁴**

Vývoz	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Celkem	55,5	62,8	75,6	89,4	99,8	81,0
v rámci EU	48,3	53,7	64,8	76,2	84,8	68,6
mimo EU	7,1	9,1	10,8	13,1	15,0	12,4
Německo	20,4	21,1	24,1	27,5	30,5	26,3
Slovensko	4,6	5,4	6,4	7,7	9,1	7,1
Polsko	2,9	3,4	4,3	5,3	6,4	4,7
Rakousko	3,3	3,5	3,9	4,1	4,7	3,8
Nizozemsko	2,6	2,3	2,7	3,3	3,9	3,1
Francie	2,5	3,1	4,1	4,0	5,4	4,6
Itálie	2,4	2,6	3,5	4,4	4,6	3,6
Velká Británie	2,6	2,9	3,6	4,6	4,8	4,0
Rusko	0,8	1,1	1,5	2,1	2,9	1,9
Čína	0,2	0,2	0,3	0,5	0,5	0,6
Dovoz	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Celkem	56,2	61,5	74,2	86,2	96,6	75,3
v rámci EU	45,2	50,1	59,7	69,1	74,3	58,8
mimo EU	11,1	11,4	14,5	17,2	22,3	16,6
Německo	20,3	23,1	24,2	27,5	29,2	23,1
Slovensko	3,1	3,7	4,6	5,5	6,3	5,0
Polsko	2,7	3,3	4,5	5,4	6,2	5,2
Rakousko	2,9	3,4	3,7	4,4	5,1	3,9
Nizozemsko	2,8	4,1	5,0	5,8	5,4	4,5
Francie	2,6	2,7	3,2	3,5	3,6	2,7
Itálie	3,0	2,8	3,3	3,8	4,0	3,0
Velká Británie	1,6	1,6	2,1	2,3	2,6	2,1
Rusko	2,2	3,4	4,2	3,9	6,0	3,7
Čína	1,9	1,7	2,6	4,3	4,7	4,3

¹⁰⁴ *External and intra-European Union trade : Pocketbooks.* Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2011. s. 10. ISSN 1606-3481.

V tabulce č. 7 byl analyzován vývoz a dovoz České republiky po jejím vstupu do Evropské unie. Analýza se zabývala tím, jaký podíl z celkového vývozu Česká republika vyváží do zemí Evropské unie a do zemí mimo Evropskou unii. Dále jaký podíl z celkového dovozu dováží ze zemí mimo Evropskou unii a ze zemí Evropské unie a také jaké země jsou jejími hlavními obchodními partnery.

Z tabulky č. 7 lze vyvodit, které země jsou hlavními obchodními partnery České republiky. Hlavními obchodními partnery České republiky ze zemí, které nejsou v Evropské unii, jsou Rusko a Čína. Procentuální podíl zemí mimo Evropskou unii na českém vývozu v období 2004 – 2009 je: 12,8 %, 14,5 %, 14,3 %, 14,7 %, 15 % a 15,3 %. Dle uvedených údajů lze říci, že z obou zemí Česká republika více dováží, než do nich vyváží.

Rusko se na celkovém vývozu České republiky podílí v roce 2004 – 1,4 %, 2005 – 1,8 %, 2006 – 2 %, 2007 – 2,3 %, 2008 – 2,9 % a v roce 2009 – 2,3 %. Ruský podíl na českém vývozu se průběhem let zvyšoval, ale v roce 2009 po nástupu hospodářské krize klesl. Pokles vývozu je předpokládaným důsledkem hospodářské krize. Tuto skutečnost lze zaznamenat u vývozu i dovozu ostatních obchodních partnerů České Republiky. Průběh podílu Číny na vývozu České republiky v letech 2004 – 2009: 0,4 %, 0,3 %, 0,4 %, 0,6 %, 0,5 % a 0,7 %.

Dále jsou v tabulce zobrazeny země, které jsou členy Evropské unie a které jsou hlavními partnery České republiky. Země Evropské unie se na celkovém vývozu v letech 2004 – 2009 podílí: 87 %, 85,5 %, 85,7 %, 85,2 %, 85 % a 84,7 %. Hlavním obchodním partnerem České republiky ve vývozu je jednoznačně Německo, které má v letech 2004 – 2007 podíl: 36,8 %, 33,6 %, 31,9 %, 30,8 %, 30,6 % a 32,5 %. Podíl Německa na českém vývozu, z důvodu zvýšení vývozu do ostatních zemí Evropské unie, postupem let mírně klesá. Dalšími hlavními obchodními partnery České republiky jsou: Slovensko, Polsko, Rakousko, Nizozemsko, Francie, Itálie a Velká Británie. Pro lepší přehled budou zobrazeny údaje (podíl na vývozu) v letech 2004 a 2009: Slovensko – 4,6 % a 7,1 %, Polsko – 5,2 % a 5,8 %, Rakousko – 5,9 % a 4,7 %, Nizozemsko – 4,7 % a 3,8 %, Francie – 4,5 % a 5,7 %, Itálie – 4,3 % a 4,4 % a Velká Británie – 4,7 % a 4,9 %.

Do těchto zemí, se vývoz z České republiky od roku 2004 do roku 2009 zvýšil: Slovensko o 2,5 %, Polsko o 0,6 %, Francie o 1,2 %, Itálie o 0,1 % a Velká Británie o 0,2 %. A do těchto zemí, se vývoz z České republiky od roku 2004 do roku 2009 snížil: Německo o 4,3 %, Rakousko o 1,2 % a Nizozemsko o 0,9 %.

V druhé části tabulky č. 7. je zaznamenán dovoz České republiky, ze států Evropské unie a ze států mimo Evropskou unii. Zaznamenány jsou tam také hlavní partnerské země České republiky týkající se dovozu. Mezi hlavní partnerské země dovozu, které nejsou členy Evropské unie, patří stejně jako u vývozu, Čína a Rusko. Procentuální podíl zemí, které nejsou členy Evropské unie, na celkovém dovozu České republiky v období 2004 – 2009 je: 19,8 %, 18,5 %, 19,5 %, 20 %, 23,1 % a 22 %. Procentuální podíl Ruska na českém dovozu v letech 2004 – 2009 je: 3,9 %, 5,5 %, 5,7 %, 4,5 %, 6,2 % a 4,9 %. Porovnáme-li ruský vývoz a dovoz, lze říci, že s Ruskem máme pasivní obchodní bilanci po celé období 2004 – 2009. Další zemí, která není členem Evropské unie a je hlavním obchodním partnerem České republiky, je Čína. Její podíl na dovozu v letech 2004 – 2009 je: 3,4 %, 2,8 %, 3,5 %, 5 %, 4,9 % a 5,7 %. Stejně jako s Ruskem, i s Čínou má Česká republika pasivní obchodní bilanci.

U zemí, které jsou členy Evropské unie a Česká republika z nich dováží, budou zaznamenány také jen roky 2004 a 2009. Německo se podílelo roku 2004 36,1 % a v roce 2009 30,7 %. S Německem měla Česká republika pasivní obchodní bilanci jen v roce 2005. Další zemí je Slovensko, to se podílelo na českém dovozu v roce 2004 5,5 % a v roce 2009 6,6 % a s touto zemí je obchodní bilance České republiky v celém období 2004 – 2009 aktivní. Polský podíl byl roku 2004 4,8 % a roku 2009 6,9 %, bilance byla pasivní v letech 2006, 2007 a 2009. Rakouský podíl byl roku 2004 a 2009 stejný a to 5,2 %, pasivní bilance byla v období 2007 – 2009. Podíl Nizozemska na českém dovozu byl roku 2004 5 % a roku 2009 6 %, pasivní bilance s Nizozemskem je po celé období 2004 – 2009. Podíl Francie byl v roce 2004 4,6 % a v roce 2009 3,6 % a pasivní bilance byla jen v roce 2004. Italský podíl byl v roce 2004 5,3 % a v roce 2009 4 %, pasivní bilance s Itálií jsme měli v letech 2004 a 2005. A nakonec podíl Velké Británie na českém dovozu byl v roce 2004 a 2009 stejný a to 2,8 % a obchodní bilance byla pouze aktivní.

Z tabulky také vyplývá, že celkový vývoz i dovoz České republiky se od roku 2004, čili od vstupu České republiky do Evropské unie, stále zvyšuje a při příchodu hospodářské krize v roce 2009 padá. Od roku 2005 se Česká republika dostává mezi země s aktivní obchodní bilancí.

Konkurenceschopnost ekonomiky odráží úspěch produktů a služeb podnikatelských subjektů. Na základě hodnocení World Economic Forum (WEF05) se Česká republika umístila z hlediska indexu Growth Competitiveness Index, který popisuje schopnost zemí dosáhnout růstu v dlouhodobém a střednědobém horizontu, na 38. místě z hodnocených 117 zemí v roce 2005. Oproti roku 2004 si o dvě místa

polepšila. Z hlediska technologické připravenosti se Česká republika umístila na 22. místě, což lze považovat za dobrý výsledek. Podle dílčího indexu stavu veřejných institucí se Česká republika v roce 2004 umístila na 48. místě, až za Slovenskem na 45. místě.¹⁰⁵

¹⁰⁵ STRÝČKOVÁ, P. *Teorie mezinárodního obchodu a jejich praktické využití v zahraničně – obchodní politice ČR* [online]. Brno, 2006 [cit. 2011-7-15]. 2006. s. 72. Diplomová práce (Ing.). Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/62585/esf_m/PETRA_STRYCKOVA-diplomova_prace.pdf>.

ZÁVĚR

Mezinárodní obchod je důležitou součástí každé země světa a pomáhá spoluutvářet jejich ekonomickou stránku. Každý den se s mezinárodním obchodem setkává každý z nás a to buď v obchodě, při cestě do práce nebo v práci. Koupíme-li si v obchodě věc dovezenou z jiné země, je to mezinárodní obchod. Máme-li auto, vyrobené a dovezené z jiné země, je to mezinárodní obchod. Pracujeme-li ve firmě zajišťující kamionovou přepravu, pomáháme mezinárodní obchod uskutečňovat. Všechny tyto věci a ještě další napomáhají utvářet ekonomickou stabilitu, obchodní bilanci a hrubý domácí produkt země.

Můžeme se domnívat, že Evropská unie je dnes již poměrně rozvinutým celkem, který stále nabírá na velikosti a síle. Porovnání ekonomik jednotlivých členských států ukazuje míru jejich konkurenceschopnosti, životní úrovně a také lze země lépe charakterizovat z pohledu jejich obchodní bilance. Jako základní faktor ovlivňující životní úroveň obyvatel můžeme označit hrubý domácí produkt. Dalo by se říct, že právě hrubý domácí produkt nám rozděluje země na vyspělé, méně vyspělé a zaostalé. Nebylo příliš velkým překvapením, když na straně jedné se mezi vyspělé státy, z pohledu hrubého domácího produktu zařadily zakládající země Evropské unie a země západní Evropy. Mezi země mající vysokou hodnotu hrubého domácího produktu v eurech na obyvatele v roce 2010 patří Lucembursko – 69 100, Nizozemí – 32 800, Irsko – 30 700, Rakousko – 30 700, Dánsko – 30 400, Švédsko – 30 100, Německo – 29 000, Belgie – 28 900 a například také Velká Británie – 27 800. Na druhé straně stojí země s, oproti výše uvedeným státům, o dost nižším hrubým domácím produktem na obyvatele. Těmi státy jsou například Česká republika – 19 500 euro, Slovensko – 18 100 euro, Estonsko – 15 900 euro, Maďarsko – 15 700 euro, Polsko – 15 300 euro, Litva – 14 200 euro, Rumunsko – 11 000 euro a Bulharsko – 10 600 euro. Z těchto čísel můžeme tedy soudit, že nejvyšší životní úroveň je v Lucembursku a Nizozemí. Dá se říci, že nižší HDP je hlavně ve státech východní Evropy a to hlavně v Bulharsku a Rumunsku, jejichž HDP šestkrát nižší než v Lucembursku. Tato čísla jsou poměrně vysoká a rozdíly mezi životní úrovní jednotlivých států celkem zásadní.

Ani Česká republika na tom s životní úrovní obyvatel není příliš dobře, umístila se na 10. nejhorším místě. Bohužel vyspělost státní správy, úřadů, zaměstnání a mezd jednotlivých států těmto číslům odpovídají.

V současné době je pro země velmi důležité jakou mají obchodní bilanci. Pokud má země aktivní obchodní bilanci, je to pro ni přínos, jelikož se země nedostává do

dalších dluhů ba naopak, získává. Pokud má ale země pasivní obchodní bilanci, což znamená, že její dovoz převyšuje její vývoz, země trápí. Z tohoto hlediska lze země rozdělit na země s exportní ekonomikou a země s neexportní ekonomikou. Mezi země s exportní ekonomikou se řadí jednoznačně Německo, Lucembursko, Nizozemsko a například také Irsko. Dále se lze domnívat, že například Řecko, pomineme-li jeho nynější velmi špatnou ekonomickou situaci, je zemí, která spoléhá pouze na cestovní ruch a vyváží jen minimálně. Stejně jako Řecko se jeví například Španělsko, Kypr a Malta.

Za velmi důležitý mezník v mezinárodním obchodu lze označit hospodářskou krizi, která se projevila hlavně v roce 2009. V tomto roce poklesl export všech států u některých více u některých méně. Hospodářská krize se podepsala na exportu všech zemí Evropské unie. Nejvíce klesl export u Malty a to o 32 %, u Finska také o 32 %, u Švédska o 27 %, u Velké Británie o 25 % a například u Itálie a to o 25 %. Mezi země kterých se pokles dotkl méně, můžeme zařadit Polsko o 3 %, Slovensko o 7 %, Litva o 7 % a například Lucembursko o 8 %. Lze říci, že důležitější je, zda má země aktivní či pasivní obchodní bilanci. Země, které si i přes hospodářskou krizi udrželi aktivní obchodní bilanci, jsou (mld. euro): Belgie 12,834, Česká republika 5,669, Dánsko 8,077, Německo 134,779, Nizozemsko 39,245, Irsko 38,130, Maďarsko 3,763, Finsko 1,409, Slovensko 0,6 a Švédsko 8,174. Země, které hospodářská krize zasáhla více a projevila se pasivní obchodní bilancí v mld. euro, jsou Bulharsko 4,939, Estonsko 0,782, Španělsko 49,525, Kypr 4,716, Lotyšsko 1,502, Litva 1,326, Malta 1,357, Polsko 9,289, Portugalsko 18,988, Rumunsko 9,776, Slovinsko 0,2, Velká Británie 93,189, Francie 53,842, Itálie 5,055, Lucembursko 2,437 a Rakousko 4,145. Z těchto čísel lze vyvodit, že zemí s nejlepší obchodní bilancí je jednoznačně Německo a zemí s nejhorší obchodní bilancí je s podivem Velká Británie.

Vstup do Evropské unie lze být považován za přínosný, jelikož v prvních letech se Evropská unie snaží zemím pomoci různými prostředky, například dotacemi, ale i volným přístupem na volný trh. Ještě v roce 2004 se mezinárodní obchod České republiky pohyboval v pasivní obchodní bilanci a to -26,4 mld. Kč, ale v roce 2005 se již obchodní bilance přehoupla v aktivní, a to +38,6 mld. Kč. V současné době lze být rozvoj mezinárodního obchodu označen jako klíčový faktor pro rozvoj země, zkvalitnění životní úrovně a konkurenceschopnosti země na mezinárodních trzích. Vstup České republiky do Evropské unie může být označen za velký přínos hlavně v tom, že nám byly otevřeny mezinárodní trhy, tím pádem se české zboží dostalo do více zemí. Také po vstupu byla odstraněna jistá opatření a otevřela se nám možnost

vyvážet a dovážet zboží za lepší podmínky. Jako hlavní přínos vstupu České republiky do Evropské unie bych hodnotila přechod z pasivní obchodní bilance do aktivní.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BENÁČEK, V. *Ekonomie mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997. 77 s. ISBN 80-7079-105-5.
2. BENEŠ, O. *Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)*. 1. vyd. Praha : Česká obchodní komora v Praze. 120 s.
3. *External and intra-EU trade – statistical yearbook*. Luxembourg : Publication Office of the European Union, 2010. 393 s. ISBN 978-92-79-16218-3.
4. KALÍNSKÁ, E., PETŘÍČEK, V., et al. *Mezinárodní obchod I*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2003. 117 s. ISBN 80-245-0600-9.
5. KALÍNSKÁ, E., ŠTĚRBOVÁ, L., et al. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007. 147 s. ISBN 978-80-245-1299-0.
6. KLÍNSKÝ, P. *Ekonomika mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Fortuna, 1998. 239 s. ISBN 80-7168-568-2.
7. KUBIŠTA, V., et al. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství HZ Editio spol. s. r. o., 1999. 378 s. ISBN 8086009-29-7.
8. KYNCL, J., BECKOVÁ, H. *Mezinárodní obchodní politika*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 86 s. ISBN 80-7194-284-7.
9. LUKÁŠ, Z. *Komoditní a teritoriální struktura mezinárodního obchodu 1. část*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2001. 146 s. ISBN 80-245-0451-0.
10. LUKÁŠ, Z. *Komoditní a teritoriální struktura mezinárodního obchodu 2. část*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2003. 174 s. ISBN 80-245-0631-9.
11. NEŠVERA, V., KUBIŠTA, V. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2002. 34 s. ISBN 80-245-0437-5.
12. PIPEK, J. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1994. 149 s. ISBN 80-7079-472-0.
13. PLCHOVÁ, B. *Zahraničně obchodní politika ČR v procesu asociace s EU*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. 122 s. ISBN 80-245-0195-3.
14. POUZAROVÁ, I. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. České Budějovice : JU ZF v Českých Budějovicích, 1998. 141 s. ISBN 80-7040-303-9.
15. ŠRONĚK, I. *Světová obchodní organizace*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997. 69 s. ISBN 80-7079-080-6.

16. ŠŤASTNÝ, D. *Mezinárodní obchod. Teorie a politika*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. 149 s. ISBN 80-245-0805-2.
17. ŠTĚRBOVÁ, L. *Aktuální otázky mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. 61 s. ISBN 80-245-0210-0.

Elektronické zdroje

1. *Česká republika v číslech* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2005, poslední revize 26. 10. 2006 [cit. 2011-07-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/publ/1409-05-2005>>.
2. DUŠEK, J. *Základní pojmy a fungování zahraničního obchodu* [online]. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010, poslední revize 2010 [cit. 2010-12-10] Dostupný z WWW: <<https://home.vrsers.cz/infodisk/dusek/ZPFZO/P%f8edn%e1%b9ky/01%20-%20P%f8edn%e1%b9ka%20-%20%20davod.pdf>>.
3. *European Business, Facts and Figures : Eurostat Statistical books*. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. 557 s. ISSN 1830-8147.
4. *Facts and figures* [online]. Brusel : Instituce Evropské unie, 2005, poslední revize 13. 1. 2011 [cit. 2011-03-2020]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/index_en.htm>.
5. *Hrubý domácí produkt v tržních cenách* [online]. Lucemburk : Eurostat, 2011, poslední revize 12. 8. 2011 [cit. 2011-09-12]. Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00001&plugin=0>>.
6. *Chování spotřebitele a formování poptávky* [online]. 2000, poslední revize 2011 [cit. 2010-12-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.miras.cz/seminarky/mikroekonomie-n03-poptavka.php>>.
7. ŘÍHOVÁ, K. *Události formující podobu mezinárodního obchodu od druhé poloviny 19. století* [online]. E-polis, 2. 5. 2006 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/svetova-ekonomie/147-udalosti-formujici-podobu-mezinarodniho-obchodu-od-druhe-poloviny-19-stoleti.html>>. ISSN 1801-1438.
8. STRÝČKOVÁ, P. *Teorie mezinárodního obchodu a jejich praktické využití v zahraničně- obchodní politice ČR* [online]. Brno, 2006 [cit. 2011-07-15]. 83 s. Diplomová práce (Ing.). Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta.

2006. Dostupný z WWW:
<http://is.muni.cz/th/62585/esf_m/PETRA_STRYCKOVA-diplomova_prace.pdf>.
9. *Understanding the WTO – The GATT years: from Havana to Marrakesh* [online]. Ženeva : World Trade Organisation, 2011 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm>.
10. VOLEJNÍKOVÁ, J. *Dynamika zahraničního obchodu České republiky a EU* [online]. Pardubice, 2004 [cit. 2011-07-15]. 200 s. Disertační práce (Ph.D.). Univerzita Pardubice. Fakulta ekonomicko-správní. 2004. Dostupný z WWW: <<http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/32248/1/CL477.pdf>>.
11. ZÁBOJ, M. *Obchodní operace - Historie obchodu* [online]. 2010, poslední revize 2009 [cit. 2011-12-18]. Dostupný z WWW: <<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/pdf/ps09/obchod/web/pages/historie-obchodu.html>>.
12. *Zahraníční obchod České republiky v prvním roce členství v Evropské unii* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2005, poslední revize 2011 [cit. 2011-07-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo060305analyza05.doc>>.
13. *Základní informace k WTO a DDA* [online]. Praha : Ministerstvo průmyslu a obchodu, 31. 8. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument7894.html>>.

SEZNAM ZKRATEK

- ČR – Česká republika
- DDA – rozvojová agenda z Dohá
- EU – Evropská unie
- GATT – Všeobecná dohoda o clech a obchodu
- HDP – hrubý domácí produkt
- HORECA – komunikační a dopravní služby
- ITO – Mezinárodní obchodní organizace
- NAMA – liberalizace obchodu s nezemědělskými výrobky
- SVE – severovýchodní Evropa
- TRIPS – Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
- WTO – Světová obchodní organizace